

ESPOO, ESPOONKARTANO, MANKBYN KYLÄTONTTI

KAIVAUSKERTOMUS

Georg Haggrén, Maija Holappa, Ulrika Rosendahl,
Anna-Maria Salonen & Elina Terävä

2013

Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos,
Arkeologia, Helsingin yliopisto

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohde:	Espoo, Espoonkartano, Mankbyn kylätontti
Tutkimuksen laatu:	Kaivaus
MJ-tyyppi:	Asuinpaikka
Tyypin tarkenne:	Kylätontti
Kohteen ajoitus:	Varhaismetallikausi–1500-luku AD
Varhaisin maininta:	1519. Vuoden 1540 maakirjassa kylässä oli 8 taloa (KA 2948).
Vanhimmat kartat:	1779, 1832
Peruskartta:	2032 12 Espoo
Yhtenäiskoordinaatit:	p 6677 959 – 6678 171, i 3365 861–3 365 951, z 10 – 30
Rekisterikylä:	Espoon kartano eli Esbo gård (alkujaan Mankby)
Kiinteistötunnus:	04940800010398
Maanomistaja:	Esbo gård Ab – Espoonkartano Oy
Osoite:	Kuninkaankartanontie 31, 02780 Espoo
Tutkimuslaitos:	Helsingin Yliopisto, FHKT-laitos, Arkeologia yhteistyössä Espoon kaupunginmuseon kanssa
Kenttätyönjohtaja:	FT, dos. Georg Haggrén, FM Ulrika Rosendahl
Piirtäjä:	HuK Maija Holappa
Tutkijat:	HuK Anna-Maria Salonen, HuK Elina Terävä
Kenttätyöaika:	3.–28.6.2013
Tutkimusalueen laajuus:	noin 154 m ²
Tutkimuskustannukset:	30000 €
Esinelöydöt: KM 39465:	1–597
Aikaisemmat esinelöydöt:	KM (hist.) 2007053: 1–428 (2007), KM 2008044: 1–1407, KM 2009032: 1–1301, KM 2010058: 1–1193 (2010), KM 2011014: 1–1271 (2012), KM Rahakammio 2008044: 1–3 (2008), KM Rahakammio 2009038: 1–4 (2009), KM Rahakammio: 2010041: 1–3 (2010), KM Rahakammio: 2011046, KM 39160: 1–1131.
Digikuvat:	Mankby 2013 1–191
Aikaisemmat tutkimukset:	1. Matti Huurre: Espoon muinaisjäännösinventointi, 1962 (MV/AO). 2. Teija Nurminen: Keskiaikaisten kylämäkien inventointi 2000, Espoon kaupunginmuseo (EKM) (Kohteen paikannus korjattu 2004.). 3. Ulrika Rosendahl: Espoo, Espoonkartano/Mankby. Keskiaikaisen kylätonttialueen koekaivaus 2003. (MV/RHOA). 4. Georg Haggrén ja Jaakko Latikka: Espoo, Espoonkartanon alueen historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi 2004. (MV/RHOA). 5. Georg Haggrén, Maija Holappa, Tarja Knuutinen, Olli Kunnas, Tero Pitkänen & Ulrika Rosendahl: Espoo, Espoonkartano, Mankbyn kylätontti. Kartointi ja koekaivaus 2007. (MV/RHOA). 6. Georg Haggrén, Maija Holappa, Hanna Kivikero, Tarja Knuutinen, Ville-Martti Rohiola, Ulrika Rosendahl, Tanja Rönkkö, Anna-Maria Salonen, Jenni Siltainsuu & Elina Terävä: Espoo, Espoonkartano, Mankbyn kylätontti. Kaivauskertomus 2008. (MV/RHOA). 7. Georg Haggrén, Maija Holappa, Tarja Knuutinen, Annika Eklund, Janne Heinonen, Hanna Kivikero, Ulrika Rosendahl, Anna-Maria Salonen, Jenni Siltainsuu & Elina Terävä: Espoo, Espoonkartano, Mankbyn kylätontti. Kaivauskertomus 2009. (MV/RHOA). 8. Georg Haggrén, Maija Holappa, Janne Heinonen, Hanna Kivikero, Tarja Knuutinen, Ulrika Rosendahl, Anna-Maria Salonen & Elina Terävä: Espoo, Espoonkartano, Mankbyn kylätontti. Kaivauskertomus 2010. (MV/RHOA). 9. Georg Haggrén, Maija Holappa, Tarja Knuutinen, Ulrika Rosendahl, Anna-Maria Salonen, Elina Terävä, Sanna Lillman & Anna Ylitalo: Espoo, Espoonkartano, Mankbyn kylätontti. Kaivauskertomus 2011. (MV). 10. Georg Haggrén, Maija Holappa, Tarja Knuutinen, Ulrika Rosendahl, Anna-Maria Salonen, Elina Terävä: Espoo, Espoonkartano, Mankbyn kylätontti. Kaivauskertomus 2012. (MV)
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Museoviraston arkisto (MV), Helsinki
Kaivauskertomuksen kopiot:	Helsingin Yliopisto, FHKT-laitos, Arkeologia, Espoon kaupunginmuseo (EKM), Esbo gårds arkiv
Sivumäärä:	36 s, 9 liitettä, 7 karttaa

ESPOO, ESPOONKARTANO, MANKBYN KYLÄTONTTI

Espoon 550-vuotisjuhlavuoteen liittyen Mankbyssä järjestettiin laajat tutkimuskaivaukset vuosina 2008 ja 2009. Paikalla oli jo vuonna 2007 tehty muinaisjäännösten kartoitus ja mittausdokumentointi sekä arkeologinen koekaivaus. Vuosina 2010–2013 kaivauksia on jatkettu nelivuotisena projektina.

Kylätonttialueelle suunnitellaan arkeologista puistoa, minkä vuoksi kaivauksissa on vältetty ehjien rakenteiden purkamista. Uusien kaivausalueiden laajuus oli 25 m². Lisäksi jatkettiin aiempina vuosina avattujen alueiden kaivamista. Aiemmin avattujen alueiden osalta kenttätöitä saatiin vietyä loppuun. Sen sijaan nyt avatun uuden alueen 23 tutkimus jätettiin kesken, kun paikalta paljastui viitteitä syvästä kivillä täytetystä kaivannosta, mahdollisesti kaivosta.

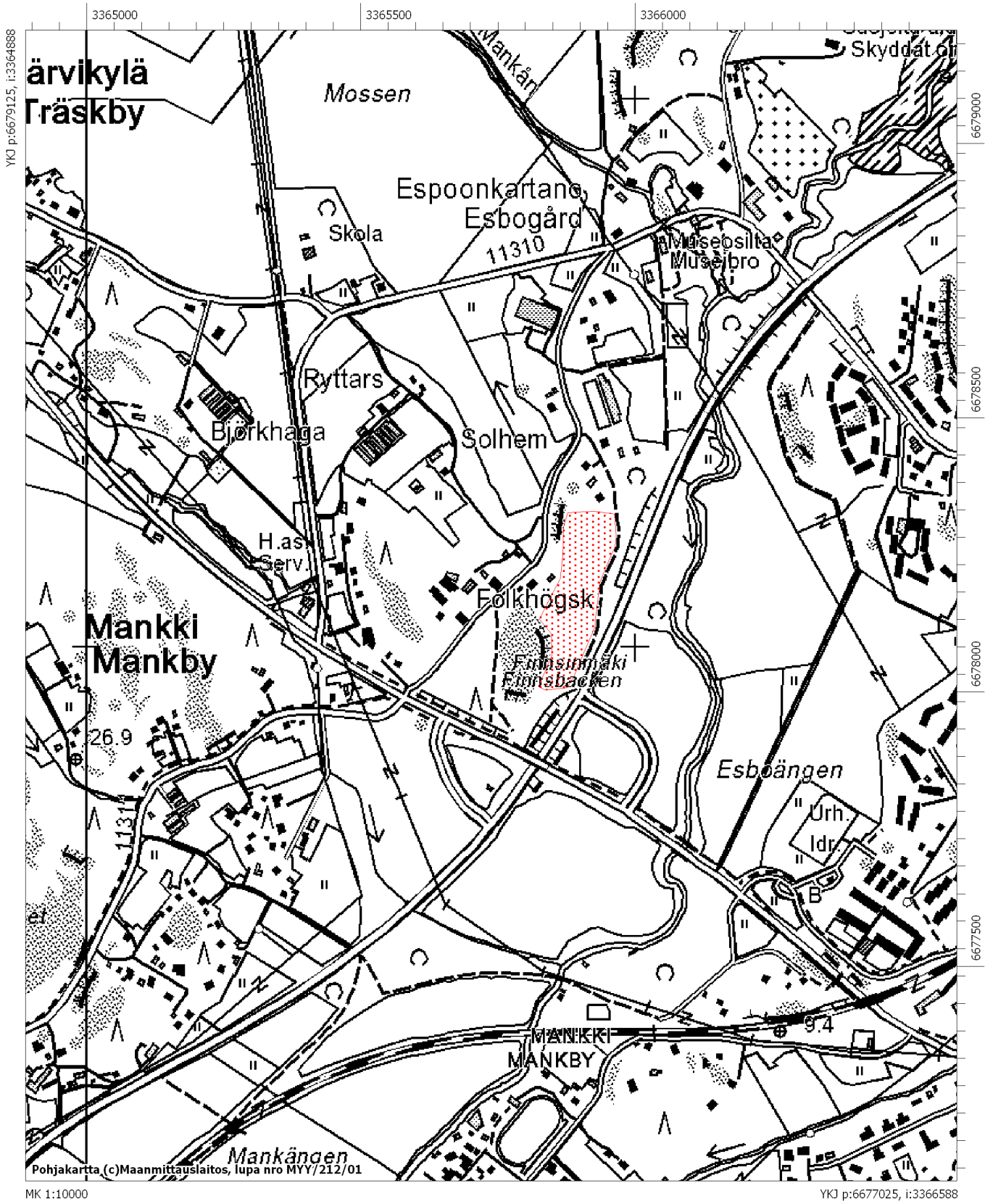
Kesällä 2013 Mankbyssä jatkettiin tutkimuksia kahdella vanhalla kaivausalueella (alueet 13 ja 17) ja avattiin yksi uusi alue (alue 23). Nyt saatiin vietyä loppuun alueiden 13 ja 17 tutkimukset. Samalla päättyivät kylätontin lounaisosassa olevan eri-ikäisistä perustuksista koostuvan rakennuskompleksin kaivaukset. Rakennuksista nuorin tulkittiin 1500-luvun lopulta 1700-luvun puoliväliin käytössä olleeksi riiheksi. Sen alla on kolmesta huonetilasta koostuva keskiaikainen paritupamainen rakennusrivi sekä siihen liittyvä kiviseinäinen kellari. Niiden alla oli vielä kaksi vanhempaa rakennusvaihetta, joihin liittyi mm. liesiä.

Kaivauksilta löytyi lähinnä keskiajalle ajoittuvaa esineistöä mm. erilaisia rautaesineitä (mm. veitsiä) ja muita metalleja, kivisavi-, punasavi- ja itämerenkeramiikkaa sekä muutamia astialasin paloja. Maaperässä on säilynyt myös luuaineistoa.

Helsingissä 20.5.2014

Georg Haggrén

ESPOO, ESPOONKARTANO, MANKBY
GEORG HAGGRÉN 2012

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	6
2 MANKBYN KYLÄ	7
3 TUTKIMUSMENETELMÄT	8
4 KAIVAUSALUEET	11
Alue 13	11
Alue 17	19
Rakennus 25	21
Alue 23	22
5 LÖYDÖT	25
6. OSTELOGINEN ANALYYSI	33
7. MAKROFOSSIILITUTKIMUS	34
8. MAGNETOMETRIMITTAUKSET	34
9. YHTEENVETO	35
LÄHTEET	36
LIITTEET	
Liite 1	Digikuvaluettelo
Liite 2	Kuvataulut
Liite 3	Yksikkö- ja rakennekuvaukset
Liite 4	Löytöluettelo
Liite 5	Maanäyteluettelo
Liite 6	Osteologinen raportti
Liite 7	Makrofossiilianalyysi
Liite 8	Kiintopistedokumentaatio
Liite 9	Karttaluettelo
Kartat	1–7

1. JOHDANTO

Espoon kaupunginmuseo aloitti 1990-luvulla Keskiäika-projektin, jonka yhtenä tavoitteena oli koota keskiaikaiset kylätontit paikkatietokantaan (Lindholm 2002; EKM: Keskiäikaiset kylät -tietokanta). Vastaavasti Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineessa on vuodesta 2002 alkaen tutkittu systemaattisesti Uudenmaan keskiaikaisia maaseutukohteita. Tiedot Espoon keskiaikaisista kylistä ovat kasvaneet 2000-luvulla, jolloin on tehty paitsi täydentäviä inventointeja myös pelastuskaivauksia rakentamisen vuoksi uhatuilla kohteilla mm. Kauklahdessa ja Finrossa.

Keskiaikaiset kylät ovat olleet laajoja ja monimutkaisia kokonaisuuksia, joilla on pitkä ajallinen ulottuvuus niin nykyaikaan kuin toisinaan myös esihistoriaan. Keskiaikaisten kylien muodostumisen, kehityksen ja rakenteiden ymmärtämiseksi on tärkeitä tutkia perusteellisesti yhtä kohdetta. Näin saadaan paljon vertailukelpoisempaa ja kokonaisvaltaisempaa tietoa kuin siellä täällä tehtyjen pelastuskaivausten avulla. Tämän vuoksi Espoon kaupunginmuseo ja Helsingin yliopiston arkeologian oppiaine aloittivat vuonna 2007 yhteistyöprojektin, jossa tutkitaan systemaattisesti yhtä, hyvin säilynyttä keskiaikaista kylätonttia. Sopiva kohde löytyi keväällä 2004 Espoon kartanoon kuuluvalta alueelta Finnsinmäestä. Keskeltä metsäistä rinteitä löytynyt hyvin säilynyt muinaisjäännösalue osoittautui 1500-luvun jälkipuolella autioituneeksi Mankbyn kylätontiksi. Tältä noin 50 x 120 m kokoiselta alueelta tunnetaan yli 25 keskiaikaisen rakennuksen uunia, kivijalkaa tai lattiakiveystä, joiden välissä sijaitsevilla tasanteilla on varmasti sijainnut useita muita rakennuksia. Tontilta on löytynyt myös useita muinaisteitä ja -peltoja sekä viitteitä hautausmaasta.

Mankbyn tonttimaata sijaitsee paikalla, jossa ei ole rakennuspaineita eikä tarvetta pelastuskaivauksiin. Poikkeuksellisen hyvin säilynyt kohde soveltuu nähtävyydeksi. Se voidaan liittää osaksi läheisen Espoon kartanon kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita ja nähtävyyksiä. Syksyllä 2008 Espoon kaupunginmuseossa aloitettiin suunnittelu, jonka tavoitteena on rakentaa Mankbyn alueelle arkeologinen puisto. Espoon kaupunginvaltuusto teki 28.2.2011 yksimielisen päätöksen Espoonkartanon Mankbyn kylään perustettavasta arkeologisesta puistosta. (Espoon kaupunginvaltuuston pöytäkirja 28.2.2011 § 31).

Jo vuonna 2007 Mankbyssä aloitettiin muinaisjäännösalueen kartoitus ja koekaivaus, jotta paikalla voitiin vuonna 2008 järjestää Espoon kaupunginmuseon juhlavuoden päänäyttelyyn ”Kylä – keskiaikaa Itämeren rannalla” (29.4.2008 – 23.2.2009) liittyvä yleisökaivaus. Tapahtuma sai suuren suosion arkeologian harrastajien keskuudessa ja hyvien tulosten ansiosta kaivauksia jatkettiin seuraavana vuonna (25.5–1.7.2009). Kaivaus osoittautui menestykseksi myös tutkimustulosten osalta.

Vuosina 2010–2013 tutkimuksia Mankbyssä on jatkettu säätiörahoituksella. Vuonna 2013 kaivauksia tuki apurahoin Svenska kulturfonden. Vuonna 2010 aloitettiin projekti ”Espoon Mankby – Avain keskiajan maalaisyhteisöön”, jonka kenttätöet saatiin päätökseen kesällä 2013.

Mankby-projektin vuoden 2013 varsinaiset kaivaukset aloitettiin 3.6. ja ne päättyivät 28.6. Tutkimuksista vastasi Helsingin yliopiston Filosofian, historian, kulttuurien ja taiteen tutkimuksen laitoksen (FHKT-laitos) arkeologian oppiaine yhteistyössä Espoon kaupunginmuseon kanssa. Mukana tutkimuksissa on myös Suomen Maatalousmuseo Sarka. Lisäksi Hangö Sommaruni järjesti kolme viikon pituista kenttätökurssia arkeologian harrastajille.

Esbo Gård Ab:n tuki mahdollisti kaivausten järjestämisen sekä mm. vedensaannin kaivauksilla. Esbo Gård Ab ja YIT rakennus Oy suunnittelevat Espoon kartanon alueella lähivuosina uudisrakentamista. Se ei ulotu Mankbyn kylätontin alueelle, mutta tontin tutkimuksissa saadaan paljon tietoa alueen menneisyydestä ja kulttuurihistoriallisesta taustasta myös lähiseudun nykyisiä ja tulevia asukkaita varten.

Suuri osa Mankbyn tutkimusryhmästä on työskennellyt projektissa jo vuodesta 2007. Kaivausjohtajana toimivat FT, dosentti Georg Haggrén ja FM Ulrika Rosendahl. Mittausdokumentoinnista vastasi HuK Maija Ho-

lappa. Mittaukset suoritettiin takymetrillä Espoon kaupungin pohjakartta-aineistoa ja kiintopisteitä sekä aiempien vuosien mittausdokumentointia hyväksikäyttäen. Mittauksissa käytettiin Espoon kaupungin VVJ-koordinaatistoa. Käytetty korkeusjärjestelmä oli N60. Tutkijoina olivat Maija Holappa, HuK Anna-Maria Salonen ja HuK Elina Terävä. Espoon kaupunginmuseosta kenttätöiden suunnitteluun ja toteutukseen osallistui museolehtori FM Anna Wessman. Hangö Sommarunin opetustoiminnasta vastasi HuK Reija Penttinen.

Mankbyssä aloitettiin vuonna 2007 tutkimusalueiden nimeäminen juoksevan numeroinnin avulla. Jokainen uusi kaivausalue on tämän periaatteen mukaisesti saanut oman numeronsa. Kesällä 2013 jatkettiin kahden aiempina vuosina avatun alueen (13, 17) kaivauksia ja avattiin lisäksi yksi uusi alue, joka nimettiin alueeksi 23. Kylätontin lounaisosassa oleva viidestä kaivausalueesta koostuva yhtenäinen tutkimusalue oli jo vuonna 2012 jaettu uudelleen siten, että alue 19 liitettiin osaksi aluetta 17, alue 20 osaksi aluetta 13, johon liitettiin myös alueen 9 itäreunaa. Jokaisen alueen dokumentoinnista vastasi ensisijaisesti yksi tutkimusryhmän jäsen. Georg Haggrén alueesta 13, Anna-Maria Salonen alueesta 17 ja Ulrika Rosendahl alueesta 23. Elina Terävä vastasi löytöjen tallettamisesta.

Tutkimusten jälkityöt aloitettiin elokuussa 2013 ja ne jatkuivat huhtikuulle 2014. Kukin tutkija vastasi oman alueensa jälkitöistä. Maija Holappa vastasi mittausdokumentoinnin visualisoinnista, Elina Terävä löytöjen luetteloinnista ja dokumentoinnista. Anna-Maria Salonen vastasi kuvien numeroinnista ja kuvaluettelon editoinnista raporttia varten. Tutkimusraportin kokoamisesta vastasi Georg Haggrén. FM Hanna Kivikero tutki luuaineiston (Liite 6) ja FM Mia Lempiäinen analysoi makrofossiilinäytteet (Liite 7). Tutkimusraportin taitosta ja ulkoasusta vastasi Maija Holappa.

Hangö Sommaruni eli Hangon kesäyliopisto järjesti kaivausten yhteydessä kesäkuussa kolme arkeologista kenttätökurssia. Kullakin kurssilla oli 5–10 osanottajaa, jotka pääsivät ohjatusti osallistumaan kaivauksiin. Päivittäin kurssilaisille järjestettiin lisäksi 1–2 tuntia opetusta, jossa tutustuttiin arkeologian kenttätutkimusmenetelmiin, Mankbyn muinaisjäännösalueeseen sekä Espoon kartanon alueen historiaan. Yksi kurssista oli suunnattu jatkokurssiksi jo aiempina vuosina mukana olleille arkeologian harrastajille. Kaivauskurssista ja kurssilaisten ohjaamisesta vastasi Reija Penttinen.

Mankbyn kaivaukset saivat kesällä 2013 huomiota tiedotusvälineissä. Länsiväylä-lehti on jo vuodesta 2004 seurannut aktiivisesti tutkimuksia Mankbyssä. Lehdistön ohella paikalla kävi myös radio- ja tv-toimittajia. Kaivauksilla järjestettiin 5., 12. ja 19.6 klo 14.30 avoin yleisoesittely suomeksi sekä 19.6 myös ruotsiksi.

2 MANKBYN KYLÄ

Mankbyn kylä muodosti keskiajalla yhdessä Espobyn, Träskbyn ja Nuuksion kanssa Espo bolin eli Espoon verokunnan. Yhteensä siinä oli vuoden 1540 maakirjan mukaan keskiajan lopussa 27 taloa, joista kahdeksan Mankbyssä. Seuraavien vuosien verotuslähteet paljastavat, että Mankbyn taloista vain kuusi oli 1540-luvulla asuttuja kahden ollessa tyhjillään eli autioina. Ensimmäinen Mankbyn kylää koskeva maininta "maghen buw" löytyy tallinnalaisen porvarin tileistä vuodelta 1519. Kaikkiaan kylässä asui 1500-luvun puolivälissä noin 30 ehtoollisiin saavuttanutta eli yhteensä väkeä oli arviolta 40–50 henkeä. Mankby oli espoolaisittain varsin suuri kylä.¹

Kuningas Kustaa Vaasa antoi vuonna 1556 Helsingin kuninkaankartanon voutina toimineelle Anders Korpille käskyn perustaa uusi kuninkaankartano Espooseen. Vouti löysi sopivan paikan Gumbölenjoen alajuoksulta, jossa sijaitsivat Espobyn ja Mankbyn kylät. Asiasta sovittiin ja päätettiin 27.8.1556 Espoon käräjillä. Mankbyn ja Espobyn vanhat talot ja tilukset siirtyivät kruunun omaisuudeksi ja asukkaat saivat vastineeksi maita naapurikylistä. (Ramsay 1924, 263–269, 339–340) Mankbyn asukkaista vain yksi sai jäädä vanhaan

---

¹ Mankbyn historiasta ks. lähemmin Haggrén & Rosendahl 2008 sekä vuoden 2007 raportti (Haggrén et al 2008).

kyläänsä, mutta hänkin joutui siirtämään talonsa viereiselle mäenharjalle. Talo sai nimekseen isäntänsä, Vincentius Jacobssonin, mukaan Finns ja myös mäkeä alettiin kutsua Finnsinmäeksi. (Kepsu 2008, 79–80; Lindholm 1999, 13.)

Espoon kuninkaankartano aloitti toimintansa jo syksyllä 1556. Kartanon keskuksiksi valittiin Espobyn tonttimaan lähiympäristöineen. Vuodelta 1557 on maininta Mankbyn latokartanosta eli navetta-alueesta (KA 3073 s. 79). Aiempien vuosien kaivausten perusteella näyttää siltä, että Mankbyssä on ollut toimintaa vielä kartanoajan alkupuolella, mutta vähitellen Mankbyn tonttimaan Finnsinmäen itärinteellä, Espoonkartanon viljelemien Mankinpeltojen laidalla hiljeni. Kylän asukkaat olivat muuttaneet pois ja paikka oli kuninkaankartanon kannalta syrjäinen. Vuosisatojen kuluessa jopa muisto Mankbyn vanhan kylän paikasta unohtui. (Ks. Haggrén & Latikka 2004; Rosendahl 2003.)

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksia varten tarvittavat kartta- ja arkistoselvitykset oli tehty jo vuoden 2004 inventoinnin ja vuoden 2007 kartoituksen ja koekaivauksen yhteydessä. Kenttätyöt ja niiden suunnittelu pohjautui aiempien vuosien kartoituksiin, kaivauksiin ja maatutkalla saatuihin havaintoihin (Haggrén & al 2007; idem 2008). Kesällä 2013 jatkettiin kahta edellisenä vuonna kesken jätettyä kaivausalueita (13, 17) ja avattiin niiden viereen yksi uusi kaivausalue (alue 23). Tutkimukset keskitettiin kylätontin keskusalueelle ja rakennuksen 13 ympäristöön.

Vuoden 2013 kenttätyöt Mankbyssä aloitettiin 3.6. Alussa puhdistettiin edellisenä vuonna kesken jätetyt alueet (13 ja 17). Kesän 2013 kaivauksissa avattiin yksi uusi tutkimusalue, jonka kulmat merkittiin maastoon ja alueen pintavaaitukset mitattiin takymetrillä. Alue numeroitiin juoksevalla numerolla 23. Vuoden 2007 kaivausalueet on nimetty numeroin 1–7, vuonna 2008 avatut alueet numeroin 8–11, vuonna 2009 avatut numeroin 12–15, vuonna 2010 avatut numeroin 16–18, vuonna 2011 avatut numeroin 20–21 ja vuonna 2012 avattu numerolla 22.

Uusi kaivausalue 23 avattiin alueen 13 itäpuolelle ja hieman alueesta 16 etelään. Alue leikkasi luoteiskulmassaan vuonna 2008 kesken jätettyä aluetta 2. Tavoitteena oli tutkia alueen 13 itäpuolella olevan rinteeseen rakennusjäännöksiä sekä kylätontin ja sen alapuolisessa rinteessä olevan tien ja pellon välistä suhdetta sekä etsiä mahdollisia hautakuoppia, joita oli ollut alueella 16.

Kaivauksiin liittyvä mittausdokumentointi on toteutettu takymetrin avulla. Espoon kaupungin mittausosastolta on jo vuonna 2007 saatu tutkimuksissa tarvittavat karttapohja ja kiintopisteet. Kaivausalueet ja kaivausten yhteydessä tehdyt havainnot on täydennetty karttapohjalle takymetrin avulla tehdyin maastomittauksin. Mittauksissa on käytetty Espoon kaupungin vanhaa VVJ-koordinaatistoa. Käytetty korkeusjärjestelmä on N60.

Vuosien 2008 ja 2009 tutkimusten tavoitteena oli laajojen kaivausalueiden avulla tutkia kokonaisuudessaan kolmen (11, 13 ja 18) rakennuksen alue, jotta saataisiin selvitettyä kokonaisten rakennusten rakennetta, rakennushistoriaa ja rakennuspaikan aiempaa maankäyttöä. Tämä on erityisen tärkeää Mankbyssä, koska paikalle suunnitellaan hoidettua muinaisjäännösalueita, arkeologista puistoa. Rakennus 11 saatiin kokonaan kaivettua vuonna 2009 ja sen alue ennallistettiin kesän 2010 kaivausten alussa. Rakennus 13 osoittautui jo vuonna 2008 paljon luultua laajemmaksi, minkä vuoksi vuonna 2009 avattiin alue 13, jolla oli tarkoitus tutkia loputkin rakennuksen lounaispäädyistä. Alta löytyi vanhempien rakennusten jäänteitä, minkä vuoksi kaivauksia jatkettiin etelään päin avaamalla alue 17. Näiden vanhempien, keskiaikaisten rakennusten selvittämiseksi avattiin vuonna 2011 vielä alueet 19 ja 20. Rakennuksen 13 alta löytyi myöhäiskeskiaikainen rakennuskokonaisuus, joka koostui paritupamaisesta rakennusrivistä ja niihin liittyvästä kellarista (rakennukset 23–26). Näiden alta saatiin vuonna 2013 dokumentoitua vielä kaksi vanhempaa ra-

kennusvaihetta. Vuoden 2013 kenttätöiden päätavoitteena oli aiempina vuosina avattujen kaivausalueiden tutkimusten loppuun vieminen. Tämä tavoite toteutui. Sen sijaan vuonna 2013 avatun uuden alueen 23 tutkimus jäi kesken.

Kaivamisessa on Mankbyssä systemaattisesti vältetty säilyneiden rakenteiden purkamista ja niistä on pyritty kuorimaan vain romahduskerros. Maakerrokset on kaivettu ja dokumentoitu luonnollisina kerroksina ns. yksikkökaivausmenetelmää käyttäen. Pintamaa on poistettu kaivinkoneella ja lapioin, muutoin on kaivettu pääasiassa lastalla.

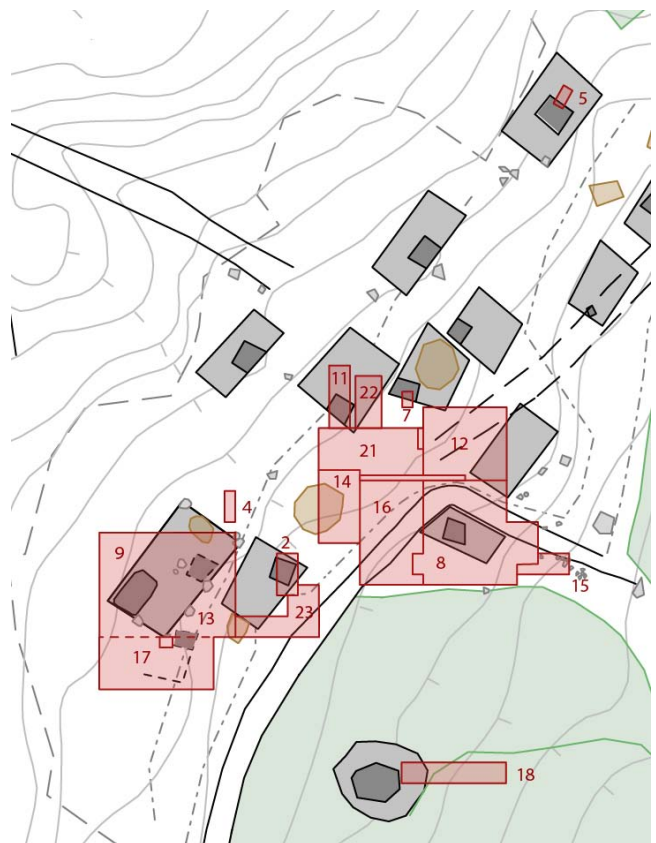
Jokaisesta maayksiköstä ja kuopasta on täytetty erillinen yksikkölomake, samoin kustakin rakenteesta oma rakennelomake. Yksiköt ja rakenteet on numeroitu juoksevasti erikseen jokaiselta kaivausalueelta (esim. alueelta 17 Y17-0, R17-1, R17-2, R17-3, Y17-4, Y17-5 jne). Dokumentoinnissa on sovellettu yksikkökaivaus- ja tasokaivausmenetelmää siten, että kaivettaessa on poistettu luonnollisia kerroksia dokumentointitaso kerrallaan. Tasot on numeroitu juoksevasti (1, 2, 3, jne) ja sama numero on annettu kunkin tason alla olleelle kaivauskerrokselle. Kaikki kaivausalueet on sijoitettu etelä-pohjois-suuntaisesti Espoon kaupungin vanhaan VVJ-koordinaatistoon.

Keskeneräisiä kaivausalueita 13 ja 17 suojaamaan tuotu maa-aines poistettiin lapioin 31.5. Varsinainen kaivaminen aloitettiin maanantaina 3.6., jolloin alkoi myös Hangö Sommarunin kaivauskurssi.

Vuoden 2013 kenttätöissä keskityttiin yhden laajan kokonaisuuden tutkimiseen. Kylätontin lounaisosassa tutkittiin isoa eri-ikäisten rakennustenperustusten muodostamaa kompleksia, josta oli jäljellä kaksi yhdistettyä kaivausaluetta 13 (entinen alue 13 + alue 20 + alueen 9 itäreuna) ja 17 (entiset alueet 17 ja 19 sekä alueen 9 eteläreuna). Tämä kokonaisuus oli kooltaan 15 x 11–13 m. Nuorin paikalla oleva rakennuksen jäännös liittyy suureen kuninkaankartanokaudella rakennettuun riiheksi tulkittuun rakennukseen (rakennus 13). Sen alla on Mankbyn kylän aikaan kuuluvia myöhäiskeskiaikaisia rakennuksia (rakennukset 23, 24, 25 ja 26), joiden alla on vielä vanhempien rakennusten jäännöksiä. Lisäksi edellä mainitun kokonaisuuden itäpuolelle avattiin uusi kaivausalue 23.

Mankbyssä on kaivettu ennen vuotta 2013, eli vuosina 2007–2011, yhteensä 530 m². Vuoden 2013 jälkeen koko tämä alue oli saatu keskiaikaisten kerrosten osalta kokonaan tutkittua. Uusi alue 23 oli kooltaan 25 m². Sen loppuun kaivaminen todettiin kesän 2013 kaivausten aikana mahdottomaksi erityisesti sen jälkeen, kun alueelta paljastui kivillä täytetty mahdollinen kaivo tai kellari. Yhteensä Mankbyssä on siis kaivettu 555 m², josta on noin 530 m² on kaivettu keskiaikaisten kerrosten osalta kokonaan. Osalla aluetta on alla vielä tutkittomia esihistoriallisia kerroksia.

Löydöistä palanut savi ja luut sekä osa raudoista talletettiin yksiköittäin 0,5 x 0,5 m suuruisissa karttakoordinaatiston mukaisissa ruuduissa. Muut löydöt mitattiin takymetrin avulla paikalleen. Kaivaminen tapahtui pääosin lastoilla, pintamaan poiston jälkeen vain paksujen täyttökerrosten

Mankbyn kylätontin kaivausalueet. Kartta MH.

KUVA (13). Alueilla 13 ja 17 olevat eri-ikäiset rakennukset. Ylimpänä riihirakennuksen (rakennus 13) suuret kivijal-kakivet ja uuniperustus. Niiden alla paritupamainen rakennus: vasemmalla tupa (rakennus 23), keskellä tulisijaton eteistila (rakennus 26) ja etualalla toisen tuvan (rakennus 24) iso uuninperustus. Ylhäällä häämöttää tupaan (rakennus 23) liittyvä kiviseinäinen kellari (rakennus 25). Rakennusten 23 ja 26 välisen seinälinjan kahden puolen pilkottaa kaksi niitä vanhempaa liedenperustusta. Oikealla resentti kuoppa, johon oli haudattu hevosen ja naudan ruhot. Kuva GH.

osalta lapiolla. Kaivetut maat seulottiin 5 mm seulalla. Pintamaan modernit löydöt poistettiin jo kaivausten aikana, mutta tieto niiden löytymisestä talletettiin. Vuonna 2013 kaivetuilla alueilla ei ollut moderneja löytöjä pintamaan alla. Löydöt on luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin (KM 3946: 1-600).

Kaivauksilla talletetut luut on analysoitu Hanna Kivikeron toimesta (Liite 6). Kaivauksilla otettiin 21 makrofossiilinäytettä (Liite 5), joista tehtiin makrofossiilianalyysi tavoitteena löytää erityisesti hiiltyneitä viljanjyviä, jotka olisivat tarjonneet mahdollisimman luotettavia näytteitä radiohiiliajoituksiin, sekä muinaispeltokerroksissa olleita kasvinjäänteitä. Makrofossiilianalyysin teki FM Mia Lempiäinen Turun yliopiston Kasvimuseossa (Liite 7). Lisäksi hyvin säilyneistä hiiltyneistä rakennuspuista otettiin yhteensä kuusi näytettä radiohiiliajoituksia varten.

Kaivausten päättyessä kaivausalueiden pohjalle asetettiin suodatinkankaat ja alueet täytettiin keveästi kivillä ja irtomaalla. Paikalle ollaan rakentamassa arkeologista puistoa, minkä vuoksi aluetta ei vielä tässä vaiheessa ennallistettu.

4 KAIVAUSALUEET

ALUE 13

Georg Haggrén & Maija Holappa

Koordinaatit: X=275–284, y= 740–754

Pinta-ala: n. 79 m²

Kaivausalue 13 oli avattu alueen 9 itäpuolelle jo vuonna 2009 tarkoituksena päästä tutkimaan Mankbyn kylätontin rakennuksen 13 itäosia. Sen alta paljastui kuninkaankartanoaikaa vanhempien rakennusten jäännöksiä. Tämän vuoksi alueen 13 eteläpuolelle avattiin vuonna 2010 alue 17, josta hahmottui myöhäiskeskiaikainen huonetila, joka sai nimen **rakennus 23**. Vuonna 2010 jatkettiin alueen 13 eteläosan kaivamista, jolloin varmistui, että alueen etelälaidalla on tulisijanperustus (R13-24), joka ulottuu alueelle 17. Alueen 13 pohjoisosassa arveltiin vuoden 2009 kaivausten perusteella olevan toinen tulisijanperustus (R13-1&Y13-5). Vuoden 2011 kaivausten alussa avattiin alueen 13 pohjoispuolelle uusi kaivausalue 20, jolla haluttiin selvittää alueen 13 pohjoisosan uuninperustusta ja siihen liittyvää mahdollista huonetilaa sekä suurikokoisen rakennuksen 13 pohjoisosia. Kesällä 2011 varmistui, että alueen 13 pohjoisosassa ja alueella 20 on tulisijallisen rakennuksen perustus, joka nimettiin vuonna 2012 **rakennukseksi 24**. Kesällä 2013 varmistui aiempi oletus, että rakennusten 23 ja 24 välissä on tulisijaton huonetila. Se nimettiin nyt **rakennukseksi 26**. Samaan rakennuskokonaisuuteen kuuluu alueen 13 SW-kulmaan ulottuva, mutta pääosin alueella 19 oleva kellari (**rakennus 25**).

Vuoden 2012 kaivausten alussa oli dokumentoinnin ja kaivamisen yhtenäistämiseksi yhdistetty kylätontin ylärinteen kaivausalueita suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Tällöin alueeseen 13 liitettiin koko alue 20, suuren riihenuunin perustuksen (R9-10) ja kivijalan R9-11 itäpuolinen osa alueesta 9 sekä alueiden 13 ja 17 välisestä poistetun 1 m leveän profiilipalkin itäpää. Vuonna 2013 alueeseen 13 liitettiin myös saman profiilipalkin länsipää. Profiilipalkista jätettiin turvallisuussyiden vuoksi kaivamatta rakennuksen 13 kivijalan suuren nurkkakiven kohta eli ruutu 277/743. Alueeseen 13 yhteydessä kaivettiin lisäksi muilta osin jo vuonna 2012 loppuun kaivetun alueen 17 E-reunassa olevia kuoppia ja kivijalan R13-31 (=R17-13) alla ja vieressä olevia kerroksia.

Alueen 13 kaivamista jatkettiin teknisenä kaivauskerroksena 11, jonka poistamisen avulla pyrittiin saamaan kaivaus samaan tasoon alueen 19 kanssa. Poikkeuksena tästä oli alueen itäreuna eli kivijalan R13-31 itäpuolinen alue, joka oli kaivettu muuta pidemmälle, minkä vuoksi sen kaivamista jatkettiin teknisenä kerroksena 12. Dokumentointitasojen esille saamiseksi näissä kaivauskerroksissa poistettiin yksiköitä, joista pääosa oli kaivettu jo edellisinä vuosina (mm. Y13-30, Y13-33, Y13-40, Y13-44, Y13-49, Y13-53, Y13-55). Dokumentointitason 12 jälkeen myös kivijalan R13-31 eli rakennusten 23, 24 ja 26 sisäpuolisella alueella kaivettiin pääosa esillä olleista yksiköistä, minkä jälkeen saatiin esille dokumentointitaso 13. Jo tasossa 12 oli erityisesti alueen länsi- ja luoteisosassa monin paikoin esillä puhdas pohjahiekka (Y13-70, Y13-71), josta osa erottui harmaankirjavana huuhtoutumiskerroksena (Y13-51). Vaaleanpunaisen ja harmaankirjava väri saattaa myös johtua paikalla olleen vanhimman rakennuksen palamisesta.

Tasossa 13 pohjahiekka (Y13-70, Y13-71) oli esillä uuninperustusta R13-1&Y13-5 lukuun ottamatta lähes koko rakennuksen 24 alueella, samoin suurimmassa osassa alueen 13 itäreunaa (Y13-8). Myös huuhtoutumiskerrokseksi tulkittua soraa ja hiekkaa (Y13-51) oli entistä laajemmalti esillä. Seuraavassa dokumentointitasossa 14 oli puhtaan pohjamaan lisäksi enää yksittäisiä ilmiöitä kuten kuoppia, paalusijoja, alimpiin seinärakenteisiin liittyviä hiiltyneitä puita sekä yhden liedenperustuksen (R13-43) alta paljastuneita kerroksia (Y13-105, Y13-118).

ALUEEN POHJOISOSA, RAKENNUKSEN 24 ALLA JA YMPÄRILLÄ OLEVAT ILMIÖT

Suurimmassa osassa alueen 13 pohjoisosaa oli rakennuksen 24 alta ja alueelta paljastuneita kerroksia. Uuninperustuksen R13-1 pohjoispuolella jatkettiin kaivamista siitä, mihin vuonna 2011 oli päästy. Paikalla oli pinnaltaan suora ja tasainen ruskean ja harmaan kirjava, tiivis ja koostumukseltaan melko tasainen hiekkakerros Y13-57 (aiemmin Y20-6), Se oli rakennuksen 24 lattian alla ollut täyttömaakerros, jonka pinnalla erottuu vuonna 2010 otetuissa valokuvissa rakennuksen (SSW-NNE) suuntaisten lautojen "varjot". Tämän hiekan alta paljastui harmaan ruskea kivien sekainen hiekkakerros (Y13-64). Tämä 10–15 cm paksu lähes löydötön yksikkö tulkittiin rakennuksen 24 sisäpuolella olevaksi täyttö- ja tasoituskerrokseksi, jolla on terassoitu itää kohden viettävää rinnettä.

Alueen pohjoisosassa (ruudut 753/280-281) oli jo maanpinnalle painaamana erottuva kuoppa (Ku13-62). Se oli täyttynyt lähes mustalla hiilensekaisella mullalla ja hiekalla (Y13-61). Kuopan alueelle 13 ulottuva osa oli laajuudeltaan 0,8 x 0,7 m, mutta kuoppa jatkui alueen pohjoisprofiiliin ja sen kokonaislaajuus oli arviolta 2-2,5 x 1 m. Kuoppa erottuu kaivausalueen pohjoispuolella yhä noin 0,6–2 m laajuisena painaamana maanpinnassa. Löydöt kuopasta olivat niukkoja: yksittäinen rautanaula tai rautakuonanpala ei paljon tarjoa tietoa kuopan käyttötarkoituksesta. Kuoppa liittyy todennäköisesti rakennukseen 24.

Alueen pohjoisosassa rakennuksen 24 kohdalla täyttöhiekan Y13-64 alla oli oranssinruskea puhdas pohjahiekka Y13-70. Paikalla ei ole merkkejä vanhemmista rakennuksista eikä muustakaan toiminnasta kuten esihistoriallisesta kulttuurikerroksesta. Uuninperustuksen R13-1 ympärillä, etenkin sen koilliskulmassa värjäytynyt hiekka (Y13-95) jatkui syvemmälle, mikä luultavasti liittyi uuninperustuksen rakentamiseen. Kyseessä saattaa olla myös uunia vanhempaan toimintaan liittyvä kuoppa. Uuninperustuksen alla sekä E- ja N-puolella olevia kerrosten tulkintaa vaikeuttivat myyrien kaivamien kuoppien ja käytävien aiheuttamat lukuisat häiriöt.

Uuninperustuksen R13-1 itäreunaan ulottuvan rakennuksen itäseinän kivijalka (R13-31) on luultavasti jatkunut säilynyttä osaa pidemmälle pohjoiskoilliseen toimien tällöin rakennuksen 24 itäseinän kivijalkana. Alueen 13 koilliskulmassa on melko sekoittuneita hiekkakerroksia (Y13-65, Y13-66) ja on mahdollista, että paikalta on purettu kivijalkaa. Tämä selittäisi hiekan sekoittuneisuuden. Aivan alueen 13 koillisnurkassa on ruskean ja harmaan kirjava sekoittunut hiekkakerros (Y13-58), joka reunustaa mahdollisen kivirakenteen reunaa (R13-97). Tämä saattaa olla uuninperustus, kivijalan R13-31 jatke tai raivausröykkiö. Pääosa rakenteesta jää kaivausalueen ulkopuolelle profiiliin ja muutoinkin sen tutkimista haittasivat päällä kasvaneen suuren koivun juuret.

Uuninperustuksen R13-1 ja kivijalan R13-31 itäpuolella kulttuuri- ja täyttökerrokset jatkuivat syvemmälle kuin rakennuksen sisäpuolella. Paikalta oli vuonna 2012 poistettu uuniin liittyneitä savensekaisia romahduskerroksia, joissa oli hyvin runsaasti palanutta ja jopa kuonaantunutta savea (Y13-5, Y13-33, Y13-55). Niiden alla oli seinälinjan suuntainen mustan ja oranssin kirjava, hiilensekainen ja koostumukseltaan epätasainen hiekkakerros (Y13-54), josta etenkin alkuperäisen alueen 13 puolella suuri osa oli kaivettu pois jo vuonna 2012. Profilin vieressä ruuduissa 749-751/283 tämän kerroksen alta paljastui tumman-

Alueen 13 itäprofiilin vieressä ollut kuoppa Ku13-121, jonka pohjalla oli rautasaostumaa. Kuva GH.

ruskea, harmahtava, kostea hiekkakerros (Y13-120). Se täytti profilliin jatkuvaa pitkänomaista ja noin 0,5 m leveätä kaivantoa (Ku13-121), jonka lähes tasaisella pohjalla oli kuopan reunoja (W- ja S-osassa) seuraava rautasaostumataso. Tämä reunoiltaan tasaseinäinen ja SSW-NNE-suuntainen kuoppa ylsi 0,5 m ympäröivän pohjamaan pintaa syvemmälle. Kuopan funktio jäi avoimeksi, kuoppa saattaa liittyä uuniin R13-1 tai kyse voi olla jopa hautakuopasta. Kuoppa muistutti kooltaan, muodoltaan ja suunnaltaan alueelta 16 löytyneitä todennäköisiksi haudoiksi tulkittuja kaivantoja.

”RAATOKUOPPA”

Alueen pohjoisosassa, rakennuksen 24 länsipuolella oli aluetta 20 kaivettaessa vuonna 2011 havaittu pitkänomainen mahdollinen kuoppa, jota oli jo tuolloin alettu kaivaa omana yksikkönään (Y20-5). Aiemmin kaivetun tason puhdistamisen jälkeen kuopan täyttömaa erottui selvästi, joten se päätettiin kaivaa erikseen. Kyseessä oli noin 2,0 x 1,15 m laaja reunoiltaan pyöristyneen suorakaiteen muotoinen selvärajainen täyttökerros (Y13-67). Kuoppa ylsi 0,8–0,9 m ympäröivän puhtaan pohjamaan (Y13-70, Y13-71) pintaa syvemmälle. Se koostui pääasiassa hienosta hiekasta, jonka seassa oli hieman kiviä ja multaa. Yksikkö erottui tasossa 12 selvästi ympäristöään tummempana alueena. Kuopasta löytyi yhden naudan ja yhden hevosen luut. Sekä luiden säilyneisyysasteen että stratigrafian perusteella kuoppa (Ku13-68) ja sen täyttö tulkittiin resentiksi eläinten ruhojen hautaukseksi, jonka arvioitiin ajoittuvan noin välille 1750–1950. Kaivannon lounaispäässä erotettiin tasossa 12 toisen kaivannon täyttöä, joka vaikutti koostuvan vähemmän värjäytyneestä hiekasta kuin muu osa kaivantoa (Y13-69). Kaivamisen edetessä todettiin, että kyseessä oli pikemminkin yksi kuoppa, jonka päädyssä oli mahdollinen häiriö. Hienorakeinen valuva pohjahiekka vaikeutti kuivuessaan kaivannon Ku13-68 kaivamista.

KELLARIRAKENNUKSEEN JOHTAVA PORTAIKKO

Alueen 13 lounaiskulmassa oli tasossa 11 pinnaltaan tasainen iso kivi (ruutu 745/276), joka paljastuttuaan vaikutti rakennuksen nurkka- tai kivijalkakiveltä. Sen länsipuolella oli tiiviistä savesta koostuva linssi, joka näytti liittyvän mahdolliseen perustusrakenteeseen. Kiven ja savilinssin välissä oli pienellä alalla ruskeata hiekkaa (Y13-78) ja sen alla oli ruskeanharmaa, tiivis, koostumukseltaan tasainen ja rajoiltaan selvä hiekkakerros (Y13-86), joka jatkui savilinssin alle. Tätä hiekkaa oli vain noin 1 x 1 m alueella ja sen alta paljastui ensin yksi ja lännempää hieman syvemmältä vielä toinen pinnaltaan tasainen iso kivi. Kyseessä oli porraskerros (R13-107), joka johti rakennuksen 23 luoteiskulmasta kellarirakennuksen 25 koilliskulmaan. Se oli laatta-, lohko- ja luonnonkivistä ladottu portaikko, joka muodostui kolmesta askelmasta. Ne olivat noin 60 cm leveitä, 40 cm syviä ja 20 cm korkeuserolla toisistaan. Portaikko laski idästä länteen. Laattakivien alle oli aseteltu pienempiä kiviä, joiden avulla askelmista oli saatu tasaisia. Portaikko oli kaivettu samaan puhtaaseen oranssiin pohjahiekkaan (Y13-88) kuin kellarirakennus 25. Portaikon eteläpuolella, aivan alueen 13 lounaiskulmassa oli pohjahiekan Y13-88 päällä ”vaaleanpunavivahteinen” täyttöhiekkakerros Y13-87, joka oli löydötön. Sen päällä oli tiivis mutta rakeinen mustan, ruskean ja oranssin kirjava hiekkakerros, jossa oli suora, tasainen pinta (Y13-41). Kyseessä oli mahdollisesti lattiakerros.

Alueen 13 pohjoisosassa ollut resentti kuoppa (Y13-67, Ku13-68), johon oli haudattu yhden naudan ja hevosen ruhot. Kuva GH.

RAKENNUKSEN 26 ALUE

Tulisijallisten rakennusten 23 ja 24 väliin jäi eteiseksi tai porstuaksi tulkittu tulisijaton huonetila, joka nimettiin rakennukseksi 26. Sen itäreunassa oli rakennusten 23 ja 24 kanssa yhteinen kivijalka R13-31. Rakennuksella 26 ei länsireunassa havaittu kivijalkaa tai muuta seinälinjaksi tulkittavaa ilmiötä. Rakennuksen 26 käytön aikaiset kerrokset oli pääosin kaivattu jo aiempina vuosina ja nyt tutkittiin lähinnä rakennusta 26 vanhempia kerroksia.

Kellarirakennukseen 25 johtavat kiviportaat R13-107. Kuva GH.

Alueen 13 länsiosassa osittain rakennuksen 26 alla erottui tasossa 12 puhtaasta oranssista täyttöhiekasta koostuva selkeäräinen mutta muodoltaan epämääräinen läikkä (Y13-73), joka oli laajuudeltaan noin 2 x 2 m.

Se osoittautui noin 10–30 cm syvän, muodoltaan ja pohjaltaan epäsäännöllisen kuopan (Ku13-125) täytöksi. Oranssin hiekan pinta oli tasainen ja kyse oli selvästi täyttö- ja tasoituskerroksesta. Kuopan tarkoitus ei selvinnyt, kyse saattaa olla jopa alkuperäisessä maanpinnassa olleesta kuopasta, joka on täytetty, kun paikalle on alettu rakentaa. Oranssin hiekkaläikän itäosassa ruudussa 747/278 sen läpi oli kaivettu paalunsija (Y13-74, R13-98, Ku13-99). Se oli halkaisijaltaan 0,3 m leveä pystypaalun tukirakenne, jossa oli paalua tukemassa halkaisijaltaan 10-20 cm olevista lohko- ja luonnonkivistä ladottu löyhä kiveys. Paalunsijan kuoppa (Ku13-99) ulottui 0,17 m syvyyteen oranssin hiekan pinnasta eli tasosta 12.

Alueen 13 keskiosassa oli jo vuonna 2012 alkanut tulla esiin harmahtavan vaaleanruskea ja paikoin vaaleanpunavahteinen irtonainen, mutta koostumukseltaan homogeeninen hiekkakerros (Y13-51), jonka pinta vietti itään päin. Se jatkui rakennusten alarinteeseen (23, 24, 26) itäseinän kivijalan R13-31 ulkopuolelle. Sama harmaan ja ruskean kirjava hiekka paljastui myös oranssin hiekan (Y13-73) alta kuopan Ku13-125 pohjalta. Tämä hiekka tulkittiin luonnolliseksi pohjahiekaksi ja sen yläosassa olevaksi huuhtoutumiskerrokseksi. Sen pinta oli monin paikoin – myös kuopassa Ku13-125 – hiilen ja mullan likaisen tummaksi värjäämää.

Tasossa 12 värjäytyneen pohjahiekan Y13-51 pinnassa oli alueen 13 keskiosassa muutama tiiviin harmaan saven läikkä, joista osassa oli myös palanutta savea. Oranssin hiekan Y13-73 koillispuolella oli halkaisijaltaan noin 0,5 m suuruinen ja pinnaltaan tasainen tumman harmaanruskea, tiivis ja kostea, saven ja hiesun sekainen lähes pyöreä hiekkaläikkä (Y13-75). Se paljastui pohjamaahan kaivetun kuopan (Ku13-94) täyttöhiekaksi, jossa oli seassa hiiltyneitä puunkappaleita. Kuoppa ulottui tasosta 12 mitattuna 0,6 m syvyyteen ja se oli pohjaltaan pyöreä.

Alueen 13 kaakkoisosassa purettiin rakennuksen 23 kaakkoiskulmassa olleen savella toisiinsa sidottujen kivien muodostaman uuninperustuksen jäänteet (R13-38). Uuninperustus oli laajuudeltaan noin 1,5 x 1,5 m, mutta säilyneiltä osiltaan varsin epämääräinen. Rakenteellisia yksityiskohtia ei juuri ollut jäljellä. Perustus koostui noin 10–30 cm halkaisijaltaan olevista lohko- ja luonnonkivistä, jotka oli ladottu hiekkaperustalle (Y13-72) ja tuettu savella. Rakenteessa ei ollut tiiltä eikä puuta. Sen sijaan erityisesti sen länsiosassa oli tiiviin saven ja palaneen saven kerros, mikä viittaa tulipesään.

RAKENNUKSIJA 23, 24, 25, JA 26 VANHEMMAT LIEDENPERUSTUKSET

Alueella 13 oli kaksi liedenperustusta, jotka ovat stratigrafisesti vanhempia kuin rakennuskokonaisuus 23, 24, 25 ja 26. Uuninperustuksen R13-38 alla oli harmaan ja ruskean kirjava perustushiekkakerros ja sen alla länsireunassa vaalea kellanoranssi, irtonainen, koostumukseltaan tasainen ja rajoiltaan selvä hiekkakerros (Y13-83), jossa on hiilipartikkeleita. Se reunusti ja peitti hiiltynyttä puuta (R13-96), joka on jatkunut etelään vuonna 2012 kaivetulle alueelle 17. Vaalea pinnaltaan tasainen hiekkakerros ei jatkunut puun itäpuolelle. Kyseessä oli täyte- ja tasoituskerros, joka liittyi rakennuksen 23 perustamisvaiheeseen tai johonkin tätä vanhempaan rakennusvaiheeseen. Tämä hiekkakerros peitti SSW-NNE-suuntaista hiiltynyttä puuta (R13-96). Puun itäpuolella oli toinen uuninperustuksen R13-38 ja sen perustushiekan Y13-72 alla ollut harmaanruskea hiekkakerros (Y13-93), jossa oli joitain nyrkinkokoisia ja vähän sitä suurempia kiviä. Myös tämä harmaanruskea hiekkakerros Y13-93 oli täyttö- ja tasoituskerrosta.

Liedenperustus R13-102 ja siihen liittynyt hiiltynyt puu R13-96.
Kuva GH.

Hiekkakerroksen Y13-93 alta paljastui kiveys, joka osoittautui tulisijanperustukseksi (R13-102). Kyseessä oli nyrkinkokoisista (halk. 10-20 cm) luonnon- ja lohkokivistä ladottu kiveys, jonka kivistä suuri osa oli palaneita ja korkeassa kuumuudessa rapautuneita. Kiviä oli vain yhdessä kerroksessa ja niiden välissä oli paikalla palanutta hiekkaa. Kiveys rajautui lännessä hiiltyneeseen puuhun (hirsijalka?) (R13-96), joka on mahdollisesti ollut tulisijan tukirakennetta (hirsikehikko tms.). Kiveys oli laajuudeltaan noin 1,2 x 1,0 m, mutta sen itäosasta osa saattaa olla purettu, kun rakennuksen 23 kivijalkaa (R13-31) on perustettu ja rakennettu. Kivirakenne tulkittiin liedenperustukseksi. Sen alla oli tiivis, rakeinen ja kostea mustan, harmaan ja ruskean läikikäs hiilensekainen hiekkakerros (Y13-101). Se oli koostumukseltaan homogeeninen ja rajoiltaan selvä, sen pinta oli kalteva viettäen kohti itää. Hiekkakerros rajautui lännessä hiiltyneen puun (R13-96) reunaan. Hiekkakerros on ollut liedenperustukseen liittyvä perustushiekkakerros.

Liedenperustuksesta R13-102 koilliseen sijaitsi toinen liedenperustus R13-43, joka oli alkanut paljastua jo vuonna 2008 alueen 9 kulmaan tehdystä koekuopasta KK9-1. Liedenperustukset olivat rakenteeltaan osittain samanlaisia, mutta R13-43 oli niistä sekä isompi että tukevampi perustettu. Kooltaan se oli 2 x 1,5 m koostuen saviperustalle ladotuista lohko- ja luonnonkivistä, jotka olivat halkaisijaltaan noin 10–30 cm. Perustuksen eteläreunalla oli mahdollisesti sitä tukenut hiiltynyt puu. Liedenperustus koostui pitkänomaisesta suorakaiteen muotoisesta tiivistä saviperustuksesta, jonka keskellä on kivilatomus. Liedenperustuksen reunoilla 4-5 isoa kiveä, jotka olivat osin pinnaltaan kuumuudessa rapautuneita. Keskellä oli kuumuudessa haurastuneita palaneita kiviä ja niiden välissä hiiliä. Rakenteen yläosassa oli palaneita kiviä ja niiden alla selvästi paikoilleen palaneita kiviä. Kivien välissä ja ympärillä oli harmaata, paikoin punertavaa, paikoin hiilen mustaksi värjäämää tiivistä hiekkaa ja savea (Y13-63). Pohjimmaisena oli tiivis ja kostea, musta hiilensekainen hiekkakerros, jonka seassa oli paikoin isompia hiilenpalasia (Y13-103). Länsiosassa rakennetta sen alla oli palanutta ja kuonaantunutta savea. Erityisesti sitä oli paksuna kerroksena tulisijan länsipuolella ollut iso, pinnaltaan palanutta kiveä vasten. Liedenperustuksen länsiosassa sen alla oli pohjois- ja itäreunoiltaan pyöreä ja 0,45 m syvä kuoppa (Ku13-119), joka oli laajuudeltaan noin 1,0 x 0,5 m. Kuoppaa täytti harmaanruskea hiekkakerros (Y13-118), joka oli homogeeninen lukuun ottamatta alimmana ollut savianomaliaa, jossa on runsaasti palanutta, mahdollisesti paikoilleen palanutta savea ja hiiltynyttä puuta sekä joitain kiviä.

Liedenperustus R13-43. Kuva GH.

Vasemmalla liedenperustus R13-102, oikealla liedenperustuksen R13-43 alaosa. Kuva GH.

Liedenperustuksen R13-43 pohjoispuolella ja osittain myös alla oli oranssi hiekkakerros (Y13-104), jossa oli paikoin hiilen ja/tai mullan mustaksi värjäämiä läikkiä. Rakenteen R13-43 alla tämä hiekka oli oranssin sijaan hiilen harmaan ruskeaksi värjäämää. Kyseessä oli rakeinen, koostumukseltaan tasainen ja rajoiltaan selvä täyttöhiekkakerros, jonka pinta oli suora. Sama noen sekainen hiekka jatkui liedenperustuksen R13-43 itäpuolella, sen ja kivijalan R13-31 välissä, jossa se dokumentoitiin yksikkönä Y13-77. Se oli koostumukseltaan homogeeninen ja rajoiltaan selvä, mutta pinnaltaan kalteva viettäen itää kohden.

ALUEEN VANHIN RAKENNUSVAIHE JA SIIHEN LIITTYNEET HIILTYNEET PUUT

Alueen 13 keskiosissa pohjahiekan päällä oli muutamia hiiltyneitä puita ja niiden jäänteitä. Alueen länsiosassa oli jo ennen vuoden 2013 kaivauksia paljastunut pitkä ja kapea hiilensekainen hiekkayksikkö Y13-122, joka mustan värinsä ansiosta erottui selkeästi ympäristöstään. Kyse on luultavasti paikalla palaneen hirren jäänteestä. Puu on ollut upotettuna maahan siten, että puhtaaseen pohjahiekkään on sitä varten kaivettu matala kouru. Yksikkö on samassa linjassa kuin rakennuksen 24 uuniperustuksen R13-1 eteläreunan alta paljastunut hiiltyneet puurakenne Y13-124. Hiiltyneen puunjäänteiden Y13-122 eteläpuolella on samankaltainen pitkä ja kapea hiilensekainen hiekkayksikkö Y13-123. Myös se koostuu luultavasti paikalla palaneen hirren jäänteistä. Sen päällä oli lohkokiviä, jotka ovat luultavasti tukeneet seinärakennetta. Tämän hiilijuovan länsipäässä ja sen alla oli maahan kaivettu litteä kivi, luultavasti kivijalkakivi ruudussa 751/276. Uuniperustuksen R13-1 länsireunan alla oli sekainen savikerros, joka oli hyvin tiivis ja jossa oli runsaasti palanutta savea. Savikerroksessa oli hiiltyneet puu R13-124, joka oli suurelta osin huonosti säilynyt, mutta itäpäästään ja paikoin muualtakin sen verran paksu, että kyse lienee hirren-/hirsien jäänteistä. Osa rakenteesta oli täsmälleen samassa linjassa kuin hiiltyneen puun jäännös Y13-122. Puun itäpään alla oli mahdollinen kivijalkakivi ruudussa 749/280. Kiven ympärillä oli tummaa mullansekaista maata, josta otettiin maanäyte 28.8.2013, jolloin maannos nimettiin yksiköksi Y13-200. Puut saattavat liittyä kahteen eri-ikäiseen rakenteeseen, jolloin osa puista liittyisi puunjäännökseen Y13-123, joka on hieman eri suuntainen kuin Y13-122

Liedenperustuksen R13-43 eteläpuolella oleva hiiltyneet puu R13-126 on saman suuntainen kuin edellä mainitut hiiltyneet rakenteet. Myös tämän puun itäpään alla ruudussa 744/278 oli mahdollinen kivijalkakivi. Puut (R13-124 ja R13-126) olivat saman suuntaisia ja noin 5 m etäisyydellä toisistaan. Samalta linjalta sekä puun R13-124 että hiiltyneiden puiden jäänteiden Y13-122 ja Y13-123 löytyi alueelta 9 vuonna 2012 riihirakennuksen 13 uuniperustuksen R9-10 ja kivijalan R9-11 länsipuolelta puhtaan pohjahiekan päältä

mahdollinen kivijalkakivi. Vastaavan lainen kivi oli riihira-kennuksen 13 uuniperustuksen R9-10 ja kivijalan R9-11 länsipuolella puun R13-126 kanssa samassa linjassa.

Alueiden 9 ja 13 vanhin rakennus on ilmeisesti ollut 6 x 5 m kokoinen huonetila, jonka alimmat, pienehköjen nurkkakivien varassa olleet ja osin maahan kaivetut hirret ovat hiiltyneet tulipalossa. Liedenperustus R13-43 liittyy luultavasti tähän rakennukseen.

Alueelta 17 löytyi aiempina vuosina lisää hiiltyneitä puita, mutta niiden tulkinta on yhä kesken.

Alueen 13 luoteisosassa rakennukseen 13 kuuluvan uuniperustuksen (R9-10) ja kivijalan (R9-11) itäpuolella oli tumma, mustanruskea hiekkakerros (Y13-84 = Y9-53), jossa oli jonkin verran hiiliä. Tämä irtonainen, koostumukseltaan homogeeninen ja pinnaltaan suora kerros on mahdollisesti saman aikainen hiiltyneiden puiden jäännösten Y13-122 ja/tai Y13-123 kanssa ja liittyy siten luultavasti alueen vanhimpaan rakennusvaiheeseen.

ITÄREUNAN PAALUNSIJAT

Alueen 13 itäosassa eli alueelta löytyneiden rakennusten jäännösten itäpuolella ja kivijalan R13-31 paljastui kaksi paalunsijaa sekä niiden kanssa samassa linjassa ollut kuoppa. Alueen itäreunassa ruudussa 745/283 oli jo vuoden 2012 kaivausten lopussa havaittu pohjamaahan kaivettu mahdollinen paalunsija, jossa oli kahden pystyyn asetetun laakakiven välissä ja ympärillä pyöreä multaisen maan anomalia (Y13-56). Asia varmistui heti vuoden 2013 kaivausten alussa. Paikalla oli noin 0,25 x 0,25 laajuinen ja noin 35 cm syvä pystypaalunsija (Ku13-59, R13-60), joka oli kaivettu puhtaaseen pohjamaahan (Y13-8). Paalua on tukenut kaksi pystyyn asetettua laakakiveä.

Vain vajaa metri länteen päin ruudussa 744/282 oli toinen pystypaalunsija (R13-111, Ku13-112). Tässä halkaisijaltaan noin 0,2 x 0,2 m suuressa ja noin 0,3 m syvässä pyöreässä paalunsijassa oli lohkokivistä ladottu tukikiveys. Paalunsija oli täyttynyt harmaaksi värjäytyneellä hiekalla (Y13-108). Tämä paalunsija paljastui 0,8 x 0,8 m laajan tumman, kivien sekaisen maakerroksen (Y13-49) alta.

Samassa linjassa paalunsijojen kanssa vajaa metri lännempänä oli pohjamaahan kaivettu pyöreä kuoppa (Ku13-110), jonka halkaisija oli noin 0,8 m. Tämä noin 0,5 m pohjamaahan kaivettu kuoppa oli täyttynyt hiilensekaisella hiekalla (Y13-90) ja sen pohjalla oli pyöreitä palaneita kiviä. Kuoppaa epäiltiin aluksi paalunsijaksi.

ALUEEN KAAKKOISOSAN KUOPAT JA KAIVANNOT

Vuonna 2012 kaivausten lopulla alueella 13 rakennuksen 23 kaakkoiskulman itäpuolelta paljastui tummanruskea, paikoin musta, tiivis homogeeninen ja kostea hiekkakerros Y13-48. Kerros rajautui rakennuksen itäisen kivijalan R13-31 kiviin ulottuen alueen 17 puolelle. Kerroksen kairaushavainnot osoittivat kerroksen peittävän mahdollista kaivantoa alueen koilliskulmassa. Paikalla oli kaksi paikaltaan romahtanutta kivijalan kiveä, jotka poistettiin jotta kaivannon tutkimus olisi mahdollista. Itse kaivaminen jätettiin kenttäkaudelle 2013.

Paikalla olleiden vanhimpien rakennusten seinähirsien jäänteitä. Vasemmalla hiiltynyt juova Y13-122. Oikealla hiiltyneeseen juovaan liittynyt kivijalkakivi. Kuva GH.

Poistettujen kivien alta paljastui väriltään musta, tahmea hiekan ja orgaanisen aineksen sekainen kerros Y13-82. Kerros oli voimakkaasti hiilen ja noen sekainen sijaiten alun perin kivijalan kivien alla ja välissä. Paikaltaan siirrettyjen kivien vuoksi kerros oli pinnaltaan hyvin sekoittunut ja epäselvä. Se oli todennäköisesti kerroksen Y13-48 jäänteitä, osa rakennuksen ulkopuolella sijainnutta kulttuurikerrosta. Kerroksesta löytyi kaksi pii-iskosta, palanutta savea ja palanutta luuta.

Kerroksen Y13-82 alta paljastui väriltään tumman ruskea irtonainen ja homogeeninen hiekkakerros Y13-80, jonka raja oli hyvin selvä viettäen lännestä itään, ja se peitti kuoppaa (Ku13-91) ja sen täyttömaakerrosta Y13-81. Löytöinä kerroksesta Y13-80 talletettiin palanutta luuta sekä kannuksen katkelma. Todennäköisesti kerros liittyy kivijalan perustustöihin. Kapea pitkänomainen kuoppa Ku13-91 noudatti kivijalan NE-SW suuntaa ja oli 1,7 metriä pitkä ja noin 0,4 metriä leveä kaventuen huomattavasti eteläpäähän. Sitä täytti kaksi täyttömaakerrosta; pinnalla oli vaaleankeltainen hiekan hiekan kerros Y13-81, joka peitti kuopan pohjalla ja reunoilla ollutta mustanruskeaa tiivistä ja tahmeaa hiilen ja orgaanisen aineksen sekaista hiekkakerrosta Y13-85. Kerros Y13-81 oli löydötön, mutta kerroksesta Y13-85 löytyi jonkin verran palanutta savea.

Oja Ku13-91 ennen kaivamista. Vaalea täyttömaa Y13-82 ja tumma täyttömaa Y13-85 näkyvillä. Kuva GH.

Kaivannon Ku13-91 funktiota on vaikea määrittellä myöhempien häiriöiden, erityisesti kivijalan R13-31 purkamisen vuoksi. Se on mahdollisesti ollut avoinna jonkin aikaa, kuopan pohjalle ja reunoille kertyneen ruskean kerroksen Y13-85 vuoksi. Todennäköisesti kuoppa on yhdistettävissä kivijalan rakennustöihin, mutta se on peitetty ennen kivijalan R13-31 kivien latomista.

Vasta täyttömaakerrosten poistamisen jälkeen havaittiin kuopan pohjoispäätä leikkaavan toinen pienempi ja muodoltaan epämääräinen kaivanto Ku13-115, joka oli täyttynyt mustanruskealla irtonaisella hiekkakerroksella Y13-92. Kerros oli levinnyt linsimäisesti kuopan ulkopuolelle ja erityisesti sen pintaosista löytyi palaneen puun fragmentteja. Kuopan keskellä oli yksi suurempi kivi. Vaikka kuopan muoto oli hyvin epämääräinen, on mahdollista että se on alun perin ollut paalunsija, joka on osittain tuhoutunut kivijalan purkamisen yhteydessä.

Kivijalan länsipuolelta paljastui kaivantoa Ku13-91 muistuttava, suunnilleen samankokoinen ja samansuuntainen kaivanto Ku13-117, joka oli täyttynyt ruskealla tiiviillä ja kostealla hiekkakerroksella Y13-116. Kerroksessa oli runsaasti nyrkin kokoisia kiviä, erityisesti kerroksen pohjalla. Epävarmaksi jäi se oliko kivet ladottu kuoppaan, sillä kaivanto jatkui osittain kivijalan alle. Kuopan pohjoispäähän muotoutui muuta ojaa syvempi pyöreähkö osa, jonka pohjalla oli runsaasti kiviä. On mahdollista että kyseessä on toinen paalunsija. Paikalleen jätetty kivijalka R13-31 kuitenkin esti koko rakenteen esille kaivamista. Kerroksesta Y13-116 löytyi paljon palanutta savea ja palanutta luuta sekä yksi pii-iskos.

Kivijalan molemmiin puolin sijoittuvien kaivantojen funktio jäi osittain selvittämättä, koska kivijalkaa R13-31 ei purettu pois. Toisaalta kivijalan itäisen kivirivin purkutyöt ovat osaltaan sekoittaneet kerroksia, vaikeuttaen kerrostumien erottamista ja tulkitsemista. On mahdollista että paikalla on ollut kaksi paalunsijaa ja kaksi kivijalan rakennustöihin liittyvää ojakaivantoa.

YHTEENVETO

Alueelta 13 kaivettiin vuonna 2013 viimeiset paritupatyypin rakennuskokonaisuuden (rakennukset 23, 24, 26) ja siihen kuuluneeseen kellariin (rakennus 25) liittyvät kerrokset. Näihin rakennuksiin liittyvät ehjät rakenteet pyrittiin säilyttämään. Jo keskiajalla lähes täysin purettu uuninperustus R13-38 kaivettiin kokonaan pois.

Ison paritupamaisen kokonaisuuden alta löytyi kaksi sitä vanhempaa liedenperustusta, jotka ovat keskenään eri-ikäisiä. Lisäksi alueelta löytyi puhtaan pohjamaan päältä hiiltyneiksi hirsiksi tulkittuja rakenteita, jotka liittyvät vanhimpaan paikalla olleeseen keskiaikaiseen rakennukseen. Ainakin toinen liedenperustuksista liittyy samaan rakennukseen.

Alueen itäreunasta löytyi useita pitkäomaisia pohjamaahan kaivettuja kuoppia, mutta osa funktio jäi vielä avoimeksi, osa on mahdollisesti paalunsijoja ja kivijalkaan liittyviä ojakaivantoja.

ALUE 17

Anna-Maria Salonen

Koordinaatit: X= 739,0–743,5 Y= 271,0–282,0

Pinta-ala: 49,5m²

Alue 17 avattiin jo vuonna 2010 ja tuolloin alueelta paljastui rakennuksen (nro 23) perustukset. Rakennuksesta oli säilynyt selkeät, suurista kivistä muodostuvat seinänperustukset, jotka kuitenkin ulottuivat alueen ulkopuolelle pohjoisessa ja lännessä. Vuonna 2011 rakennuksen nro 23 tutkimista jatkettiin ja alueen 17 länsipuolelle avattiin alue 19 rakennuksen länsireunan tavoittamiseksi. Alue 19 sijoitettiin kiinni alueen 17 länsireunaan eikä väliin jätetty profiilipalkkia. Vuonna 2012 alue 19 yhdistettiin alueeseen 17 ja käsiteltiin siitä lähtien yhtenä kokonaisuutena. Vuonna 2010 oli alueen 9 eteläosasta paljastunut tummasta, tahmeasta maakerroksesta ja kivistä koostuva kuopparakenne, joka jatkui kohti alueen 9 uuninperustusta (R9-10) ja todennäköisesti sen alle. Kuopparakenne ja sen eteläraja paljastui alueelta 19 vuonna 2011 ja sen tutkimista jatkettiin vuonna 2012. Kuopparakenteen tutkimuksia ei saatu päätökseen vuonna 2012, joten sen tutkimista jatkettiin vuonna 2013.

Vuoden 2013 tutkimukset alueella 17 keskittyivätkin nimenomaan kuopparakenteen tutkimuksiin. Se nimettiin rakennukseksi 25. Tänä kenttäkautena poistettiin loputkin profiilipalkista alueiden 9 ja 17 välissä. Ennen profiilipalkin poistoa tarkistettiin vielä kerrosten stratigrafia ja yksiköiden yhteneväisyys alueiden välillä. Tarkistusten jälkeen aloitettiin kaivaukset alueella 17 poistamalla jäljellä ollut osa profiilipalkista alueiden 9 ja 17 välistä. Profiilipalkki oli tähän asti säilytetty, jotta alueiden 9 ja 17 eri yksiköiden stratigrafiset suhteet voitaisiin tarkistaa. Nyt kuitenkin palkki oli tiellä vaikeuttamassa rakennuksen 25 tutkimista, joten se päätettiin poistaa.

Profiilipalkin poiston jälkeen rakennus 25 oli tasossa 12. Rakennusta peitti edelleen kivinen ja musta, tahmea romahduskerros Y17-56. Tässä tasossa rakennusta ympäröi lännessä puhdas, oranssi pohjahiekka Y17-43, etelässä vaalea, luonnollinen maakerros Y17-57 ja idässä luonnollinen pohjasora. Rakennuksen ulkopuolella, koordinaattilinjan 744 pohjoispuolella, käytettiin dokumentoinnissa alueen 9 yksiköitä rakennuksen 25 länsipuolella ja alueen 13 yksiköitä sen itäpuolella. Tasossa 12 ei rakennuksen kiviseiniä ollut vielä nähtävissä.

Romahduskerroksen tutkiminen aloitettiin 10.6. Kivinen ja tahmea romahduskerros Y17-56 oli kokonaisuudessaan hyvin homogeeninen. Sen alta erottuivat tasossa 13 lopulta yksiköt Y17-42, Y17-62 ja Y17-64. Tasoon 13 on vielä karttoihin merkitty yksikkö Y7-63, joka myöhemmin tulkittiin kuitenkin yksikön Y17-56 jäännöksi. Tasossa 13 alkoivat rakennuksen seinien ylimmät kerrokset jo erottua hieman romahduskivi-

Rakennus 25 tasossa 15. Kuvassa erottuu kellarin lattiataso (Y17-66) tummana kerroksena. Lattiatasoa ympäröi vaalean hiekan kerros (Y17-70), jonka päällä ovat todennäköisesti sijainneet kellarissa varastoidut asiat. Kellariin johtavat portaajat (R13-107) sijaitsevat kuvan vasemmassa ylänurkassa näkyvän suuren kiven takana.

en alta. T-piikillä kokeiltaessa kivikerrokset tuntuivat jatkuvan, joten tasossa 13 oli jo selvää, että rakennuksen 25 sisällä olevat kivikerrokset jatkuvat syvemmälle. Tässä vaiheessa oli kuitenkin vielä vaikeaa päätellä, olisiko syvemmällä saattanut säilyä kokonaisia kivirakenteita vai ainoastaan romahduskerroksia.

Tasossa 13 näkyvät yksiköt olivat vielä kaikki rakennuksen 25 romahdukseen liittyviä yksiköitä. Rakennuksen itä- ja eteläreunaa peitti ympäristöään vaaleampi, mutta tummia läikkiä sisältänyt, sotkuinen yksikkö Y17-62. Rakennuksen luoteiskulmaa peitti vaaleanharmaa, koostumukseltaan hienojakoinen ja hieman savinen yksikkö Y17-64. Rakennuksen länsipuolella ylärinteessä näkyi yksikkö Y17-42, joka on todennäköisesti ylemmistä kulttuurikerroksista värjäytynyt pohjamaakerros. Kaikki yksiköt sisälsivät runsaasti erikokoisia, kellarin seinästä romahtaneita kiviä.

Tasossa 14 rakennuksen rajat saatiin näkyviin ja tulkinta kellarista vahvistui. Tasossa erottui kaksi yksikköä, Y17-65 ja Y17-66. Rakennuksen reunoja kiersi vaalean hiekan yksikkö Y17-65, jonka pinnalla oli laakakiviä rakennuksen länsi- ja eteläreunalla. Yksikkö tulkittiin kellarin varastohyllyjen alla olleeksi maakerrokseksi, jonka pinnalla olleet laakakivet olisivat toimineen esimerkiksi puutason, säilytystynnyreiden tai muiden astioiden alustoina. Rakennuksen keskellä oli tummemman maan yksikkö Y17-66, joka jatkui alueella 9 sijainneen uunirakenteen R9-10 alle kohti pohjoista, jossa sijaitsivat kellariin johtaneet kiviportaajat (R13-107). Tämä yksikkö tulkittiin kellarin käyttökerrokseksi, eli tasoksi, jonka päällä on kävelty. Yksikkö laajeni hieman kerroksessa 14 ja sen rajat olivat laajimmillaan tasossa 15. Yksikkö Y17-66 oli kerroksellinen, jossa hyvin ohuet tumman ja vaalean hiekan kerrokset vaihtelivat. Ilmeisesti kellarin lattian likaantuessa on lattiataason päälle tuotu uutta hiekkaa, joka on käytön myötä likaantunut pinnasta.

Tasossa 15 oli viimeisetkin rakennuksen 25 romahduskivet saatu poistettua ja kellarin käyttötaso näkyi selvästi. Taso, jolla kellarissa on kävelty (Y17-66) erottui tummana maakerroksena rakennuksen itäreunassa. Etelä- ja länsireunaa seurasi vaalean hiekan kerros (Y17-70), jonka päällä on todennäköisesti varastoitu kellarissa säilytettyjä asioita. Tässä tasossa ei rakennuksen reunoilla ollut enää nähtävissä laakakiviä, mutta reunoilla on kuitenkin jonkun verran kiviä, mitä tummalla ns. kävelytasolla ei ollut ollenkaan. On todennäköistä, että kellarin lattiatasoa on paranneltu ajan myötä. Laakakiviä on saatettu siirtää aina uuden lattiakerroksen päälle, minkä vuoksi niitä ei ole tasossa 15, toisin kuin tasossa 14.

Rakennuksen nro 25 itäseinä (R17-67) tasossa 16. Kuva AMS.

Kellarin seinistä oli jäljellä noin 50-100cm korkeat kiviseinät. Seinistä saatiin esiin kokonaisena vain eteläseinä (R17-69). Itäseinän (R17-67) ja länsiseinän (R17-68) pohjoisosat jäivät uunirakenteen (R9-10) alle. Seinärakenteet koostuivat erikokoisista luonnollisista kivistä, joista vain muutamia oli lohkottu. Kiviseinistä oli säilynyt noin kahdesta kolmeen kerrosta kiviä. Kivet oli ladottu päällekkäin ilman laastia. Kivet oli asetettu vasten luonnollista pohjahiekkaa. Niille ei siis ollut kaivettu erillisiä perustuskuoppia, vaan koko kellarille oli kaivettu yksi suuri kuoppa (KU17-72).

RAKENNUS 25

Rakennus 25 on lähes pohjois-etelä -suuntainen kellarirakennus rakennuksen 23 länsipuolella. Se on todennäköisesti liittynyt rakennukseen 23. Kellarirakennus on todennäköisesti ollut alaosastaan kivetty, sillä säilyneiden kiviseinärakenteiden lisäksi romahtanutta kivitasoa oli paksult. Maa romahtaneiden kivien joukossa oli kuitenkin hyvin tummaa ja tahmeaa, mikä viittaa korkeaan orgaanispitoisuuteen. Todennäköistä onkin, että rakennuksen ylimmät osat ovat olleet puuta, katto on saattanut olla turvekatto. Romahduskerrosten (Y17-35, Y17-56, Y17-62, Y17-63, Y17-64) paksuus oli yhteensä noin 60 cm, joten romahtaneiden rakenteiden on täytynyt olla melko suuria. Onkin mahdollista, että osa rakennuksen 23 länsiseinärakenteista olisi romahtanut kellarirakennuksen päälle.

Löytöaineisto kellarista oli varsin niukka, mutta mielenkiintoinen. Romahduskerroksesta löytyi mm. vyön hela, kehäsolki, veitsi, sormus, pala Siegburg-keramiikkaa ja harmaasavikeramiikkaa sekä kaksi lasipikarin sirpaletta. Kellarin pohjalta löytyi lisäksi lapionterä. Romahduskerroksesta löytyi myös kuusi suuren simpukan kuorta. Lisäksi löytyi varsin runsaasti palanutta savea. Esinelöytöjä on käsitelty tarkemmin raportin löytökappaleessa.

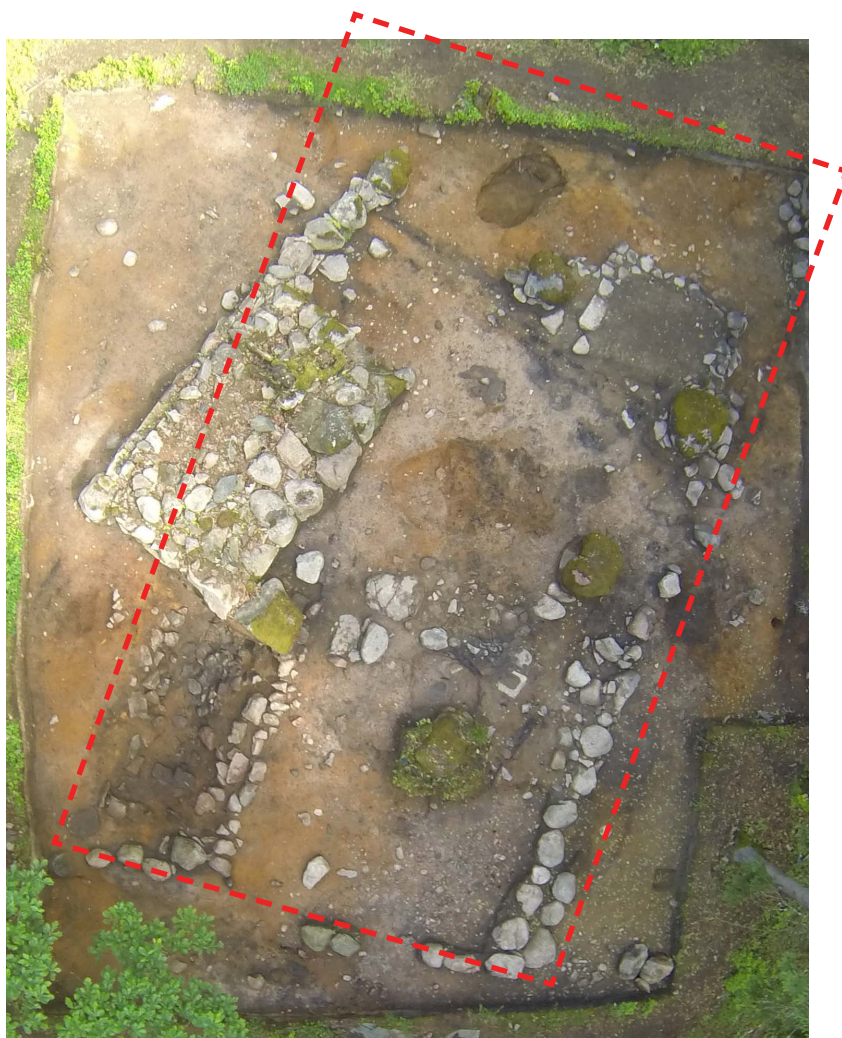
Kellariin on johtanut kiviset portaat sen pohjoisosassa. Portaات paljastuivat vuonna 2013 alueen 13 tutkimuksissa. Alueen 9 uunirakenne (R9-10) peittää kellarirakennuksen pohjoisosat, joten portaiden alareunaa ei ikävä kyllä päästy tutkimaan. Kellarissa on ollut sen käyttöaikana hienosta hiekasta koostuva maalattia, jota on lattiatason kerroksellisuudesta päätellen paranneltu säännöllisin väliajoin tuomalla lattialle lisää hiekkaa. Kellarin itäreunalla on tumma maakerros, jonka päällä on todennäköisesti kävelty. Kellarin etelä-

ja länsiseinustat ovat selkeästi itäseiniä vaaleammat ja tasossa 14 on vaalean hiekkamaan päälle aseteltu laakakiviä. Vaikuttaa todennäköiseltä, että kellarin länsi- ja eteläseinustoilla olisikin ollut varastointitilaa.

Rakennusten 23 ja 25 välisen suhteen tulkitsemista hankaloittaa se, että rakennuksen 23 länsiseinä ei ole säilynyt. Kuitenkin alueiden 9 ja 17 välisen profiilipalkin avulla on voitu selvittää rakennuksen 23 käyttökerrosten ja rakennuksen 25 romahduskerrosten välisiä suhteita.

Rakennuksen 23 eteläisen seinälinjän länsipääty on näkyvässä alueen 19 tason 5 kartassa vuonna 2011. Tässä tasossa rakennusta 25 peittävät vielä romahduskerrosten ylimmät kerrokset, joten kellarin reunakiviä ei ole vielä lainkaan näkyvässä. Ensimmäiset reunakivet tulevat näkyviin vasta alueen 17 tason 7 kartassa vuonna 2012. Samassa tasossa näkyy rakennuksen 23 varhaisimmaksi käyttötaksoksi tulkittu yksikkö Y17-40. Todennäköisesti kellari on siis rakennettu samaan aikaan tai ainakin lähes samaan aikaan rakennuksen 23 kanssa.

Kaivausalueet 9, 13 ja 17. Rakennuksen 23-25 arvioitu alue korostettuna. Ilmakuva: Heikki Kauhanen.

Rakennusten 23 ja 25 tuhoutuminen on myös todennäköisesti tapahtunut suurin piirtein samaan aikaan. Kellarirakennuksen 25 romahduskerron on profiilipalkin perusteella nuorempi kuin rakennuksen 23 käyttökerrokset. Romahduskerron päälle on kerrostunut ainoastaan puhtaan hiekan täyttökerron Y17-61, joka on tulkittu liittyvän alueen 9 suuren uunirakenteen (R9-10) ja riihen (rakennus nro 13) perustamiseen 1500-luvun puolivälin jälkeen.

ALUE 23

Ulrika Rosendahl

Koordinaatit: X= 744–749 Y=284–292

Pinta-ala: 25 m²

LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Vuonna 2013 avattiin uusi alue, alue nro 23, alueen 13 kaakkoisnurkasta itään, missä oli itään päin loivasti laskeva rinne. Koska vuosi 2013 oli Mankby-projektin viimeinen kenttäkausi, tiedostettiin jo aluetta avattaessa, että sitä tuskin saadaan kaivettua loppuun. Tarkoitus oli lähinnä avata alueen pintamaa ja selvittää kulttuurikerrosten rajat.

Alue oli 2 x 8 m kokoinen itä-länsi-suuntainen koeoja, jonka itäpäädyn pohjoispuolelle avattiin neliömäinen 3 x 3 m laajennus. Alueen pohjoispuolella sijaitsi rakennuksen 12 uuninpohja, jonka pintakerroksia oli kaivettu vuoden 2007 koe-kaivauksissa. Vuoden 2013 kaivausalue osui yhden neliön verran (koord. 748/289) limittäin vuoden 2007 kaivausalueen nro 2 kanssa.

Alue 23 tasossa 2. Yleiskuva koillisesta. Kuva UR.

Tutkimukselliset syyt avata alue 23 liittyivät pitkälti alueen itäpäädyssä menevään metsätiehen. Haluttiin saada selville voidaanko tielinjausta liittää keskiaikaiseen kylään. Alueen 23 ojamainen osa ulottui idässä myös metsittyneeseen entiseen peltoon. Kaivauksella haluttiin selvittää peltokerroksen ja kylän tonttimaan kulttuurikerrosten suhdetta. Hieman yllättävänä tuloksena oletetun tien kohdalla tuli vastaan toki kova tiivistynyt kerros, joka liittyy myöhempään tiekäyttöön, mutta sen alta löytyi isohko kivillä täytetty kuoppa. Kivikuoppaa ei enää ehditty tutkia tämän projektin puitteissa, mutta pidettiin mahdollisena että paikalla on sijainnut kaivo. Sen selvittäminen vaatisi kuitenkin lisätutkimuksia.

Alueen pohjoispuoleinen neliömäinen laajennus tehtiin siksi, että haluttiin nähdä jos voisimme saada lisätietoa rakennuksesta 12, josta vuoden 2007 kaivauksissa oli saatu vain hyvin pintapuolisesti tutkittua. Maan pinnan päällä oli näkyvissä muutama rivissä oleva isohko kivi, jota epäiltiin kivijalkalinjaksi. Kaivausten aikana voitiin kuitenkin todeta, että nämä kivet eivät sijainneet alkuperäisillä paikoillaan, eivätkä näin ollen olleet tulkittavissa rakennuksen kivijalaksi.

KAIVAUSTEN ETENEMINEN

Kaivaus aloitettiin turpeen ja pintamaan poistolla koko alueelta. Pintamaa Y23-0 oli noin 5 cm paksu kerros turpeensekaista multaista hiekkamaata, jota kaivettiin mahdollisuuksien mukaan lapiolla, kivien ja puun kannon ympärillä myös lastalla. Kerroksessa oli suhteellisen paljon eri-ikäisiä löytöjä, pääosin kylän jälkeiseltä ajalta. Ikkunanlasin esiintyminen herätti epäilystä että rakennus 12 olisi kylää nuorempi, mutta tähän ei saatu varmuutta kaivausten aikana.

Pintamaan poiston jälkeen dokumentoitiin taso 1, siinä erottui pääosin kaksi eri yksikköä. Toinen, romahduskerrokseksi tulkittu multainen, kivensekainen hiekkamaa Y23-1 peitti suurimman osan kaivausalueesta. Alueen kaakkoiskulmassa erottui toinen yksikkö, Y23-2, joka jatkui kaivausalueen ulkopuolelle, jokseenkin tien suuntaisesti. Tämä yksikkö oli multaista hiesu- ja hiekkamaata, joka varsinkin alueen kaakkoisnurkassa oli hyvin tiivistä, todennäköisesti tiekäytöstä johtuen.

Kaivaus jatkettiin kaivamalla pois romahduskerros Y23-1, joka tulkittiin tason 1 kahdesta yksiköstä nuoremaksi. Kerros sisälsi paljon kiviä sekä myös jonkun verran tiiltä, ja se oli paikoittain suhteellisen paksu, keskimäärin noin 15 cm, mutta varsinkin pohjoisosassa jopa 30 cm. Kaikkia romahduskerrokseen kuuluvia kiviä ei dokumentoitu piirtämällä karttaan, vaan kerros poistettiin yksikkömenetelmän mukaisesti. Alueen länsipuolella tehtiin kuitenkin välidokumentointi valokuvaamalla.

Kaivausalueen länsipuolella tuli romahduskerroksen alta puhtaanoloinen moreenihiekka Y23-3. Seuraavassa tasossa, tasossa 2, oli moreenimaassa havaittavissa pari kuoppaa tai pienempää maayksikköä, jotka dokumentoitiin karttaan (Y23-4, Ku 23-5 ja Y23-6). Alueen pohjoispuolella löytyi yksikköä Y23-3 vastaava moreenimaa, jolle kuitenkin annettiin oma yksikkönumero Y23-10, koska tässä vaiheessa ei voitu varmistaa että kyseiset maat edustivat samaa maakerrosta. Pohjoispuolella löytyi myös rakennukseen 12 oletettavasti liittynyt yksikkö Y23-9, jota ei kaivettu. Sen yhteydessä ja pohjoispuolella oli runsaasti palanut savea ja myös hiiltä.

Yksikön Y23-1 sisältämä löytöaineisto oli Mankbyn kontekstissa nuorta. Siihen kuului mm. muutamia pajoja fajanssia ja pullo- sekä tasolasia, jota ei otettu talteen. Samaan yksikköön oli kuitenkin päätyneet myös vanhempaa materiaalia, josta parhaiten ajoitettavissa on Sten Sturen aikainen (1500-l alku) kupariraha (KM 9465:133). Useat rautanaulat ja punasavikeramiikan palat voivat myös olla kylän aikaisia. Kylää edeltävää vaihetta edusti kivikautisen kirveen puolikas sekä useat kvartsi-iskokset.

Ennen dokumentointitasoa 2 poistettiin yksikön Y23 lisäksi tiivistä hiesusekaista yksikköä Y23-2, jota oli tulkittu tienpohjaksi. Kyseinen yksikkö ei varsinaisesti ollut romahduskerroksen Y23-1 peittämä, mutta vaikutti siltä että romahduskerros oli valahtanut sen päälle. Löytöaineisto oli hyvin samankaltaista kuin yksikössä Y23-1, joten näiden kahden kerroksen ajallinen ero lienee pieni. Kaivaustyön edetessä yksikön Y23-2 alta löytyi toinen tiivis yksikkö Y23-8, joka selkeimmin rajautui kaivausalueen kaakkoisnurkkaan. Ylärinteessä, tämän yksikön länsipuolella alkoi tasossa 2 pilkottaa kivensekainen yksikkö Y23-7, joka jatkui yksikön Y23-8 alle.

Kaivausten edettäessä seuraavaan tasoon, eli tasoon 3, kuva selkeytyi. Alueen länsiosassa poistettiin pienet likamaaläikät, josta toisen, Y23-4, todettiin olevan lähinnä romahduskerroksen Y23-1 nokisempi anomalla. Toinen, kuoppa Ku23-5 ja sen täyttö Y23-6 ei myöskään saanut sen tarkempaa tulkintaa, täyttömaa muistutti romahduskerrosta. Kuoppa oli suhteellisen laakea, korkeintaan noin 20 cm syvä. Täyttömaasta löytyi tosin kupariseoksesta valmistettu hela (KM9465:203).

Yksikön Y23-8 ja tahattomasti jätettyjen yksikön Y23-1 rippeiden poistamisen jälkeen yksikön Y23-7 rajat tulivat näkyviin. Tämä kivinen kerros muodosti kaivausalueen reunojen ulkopuolelle jatkuvan, pyöreän tai

soikean yksikön, joka ilmeisesti oli kuopan täyttömaa. Kiveyksen Y23-7 halkaisija oli noin 3 metriä. Kuopalle annettiin rakennusnumero Ku213-11, mutta sen rakennetta ei voitu ajanpuutteen takia enää selvittää. Savimaa Y23-8 oli ilmeisesti tarkoituksella levitetty tasoittamaan yksikön Y23-7 kivistä pintaa. Savisen kerroksen seasta löytyi pieni pala 1600-luvun puolelle ajoittuvaa fajanssia, eli aikaisintaan silloin kuppaa oli täytetty ja sen pinta tasoitettu. Kupan täytön tai käytön ajankohdasta on mahdollonta sanoa mitään tarkempaa näillä tiedoilla.

Alueen lounaiskulmasta esiin tullut kivitäyttö Y23-7, joka peittää luultavasti kaivoa. Kuva UR.

YHTEENVETO JA TULOKSET

Alue 23 oli koeojamainen alue, ja ainoa uusi alue joka avattiin kenttäkautena 2014. Tavoittemme oli tehdä pieni kurkistusreikä pintakerrosten alle, ja selvittää kylän rajoja paremmin. Aluetta ei pyritty kaivamaan aluetta loppuun, näin pienenä alueena se olisi jatkotutkimuksia ajatellen vain tuhonnut rakenteita ja kerroksia, tai vaikeuttanut niiden tulkintaa tulevaisuudessa.

Alueella oli kuitenkin paksu romahduskerros joka poistettiin, ja saatiin selville, että sen alla ei ole säilynyt kovinkaan paksuja kulttuurikerroksia keskiaikaisen kylän ajoista. Mankbyn kylän kontekstissa alue 23 edusti harvinaisen nuoria ilmiöitä, varsinkin pinnan kerroksissa oli paljon uuden ajan löytöjä. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että alue sijaitsee rinteessä, joka on ollut aivan pellon reunassa. Läheinen pelto on ollut käytössä vielä 1960-luvulla. Romahduskerros liittyy mahdollisesti rakennukseen 12, mutta muuten löytyi hyvin vähän rakenteita jotka olisivat selkeästi liittyneet tähän taloon. Kaivausten alussa havaitut isohkot kivet eivät olleet tulkittavissa seinälinjaksi, vaan irtonaista romahduskerrokseen liittyviä kiviä. Yksikkö 23-9 sen sijaan liittyyne rakennukseen 12, sitä ei kuitenkaan kaivettu, sillä siitä oli niin pieni osa näkyvässä että päätettiin mieluummin säilyttää rakenne ehjänä tuleville tutkijoille.

Kaivausten alussa pyrittiin myös saamaan lisätietoja kylän tieverkostosta alueen 23 avulla. Oletetun tien kohdalla löytyi kuitenkin iso kivillä täytetty kuoppa, eikä tiehypoteesiin sen myötä saatu selvyttä. Kuoppa sinänsä oli yllättävä ja kiinnostava löytö. Rakenteeltaan se muistutti täytettyä kaivoa, mutta kuopan luonteen selvittämistä ei voitu näiden kaivausten aikana tehdä, rajallisten resurssien ja ajan puutteen takia. Kuopan täytön ajankohtaa ei saatu selville, mutta sen päällä oleva savitasoitekerros ajoittuu aikaisintaan 1600-luvulle. On siis mahdollista että paikalla on sijainnut kylän kaivo. Jos näin on, se olisi tähän mennessä ensimmäinen havainto kaivon paikasta Mankbyn kylässä.

LÖYDÖT

5. Elina Terävä & Georg Haggrén

Vuonna 2013 Mankbyn kaivausten löytöaineisto on kooltaan selkeästi edellisvuosia pienempi johtuen siitä, että kesällä keskityttiin kaivamaan loppuun alueiden 13 (edellisvuosien alueet 13, osa alueesta 17 ja alue 20 yhdistettiin vuonna 2012 alueeksi 13) ja 17 viimeisiä kulttuurikerroksia, jotka olivat hyvin vähälöytöisiä. Tänä kesänä avatulta alueelta 23 tuli enemmän esinelöytöjä, mutta suurin osa niistä ajoittuu selkeästi uudelle ajalle, eikä kaikkia siksi luetteloitu Kansallismuseon päänumeron alle muiden esinelöytöjen joukkoon. Alueen 23 uuden ajan esinelöydöistä on tehty erillinen lista, jossa on 60 löytöä. Niiden joukossa on yksi modernilta vaikuttava kupariseoksesta valmistettu esineen katkelma, muutama moderni lankanaula, piiposliinia sekä melko pieniä sirpaleita taso- ja astialasia, joiden ajoittaminen on hankalaa. Vaikka Mankbyn löytöaineisto on tänä vuonna suppeampi kuin edellisvuosina, niin erityisesti alueen 17 kellarirakenteen aineistoon kuuluu muutamia erittäin hienoja ja mielenkiintoisia löytöjä, jotka antavat lisäinformaatiota kylän arjesta. Löydöt on luetteloitu Kansallismuseoon päänumerolle KM 39465 (KM 3946: 1-600). Löytöluettelo alkaa esinelöydöillä (:1-213), joiden perään on erikseen luetteloitu kuonat (:214-275), luut (:276-466) sekä säästetty palanut savi ja tiilet (:477-597). Aivan viimeiseksi (:598-600) on luetteloitu vielä kolme esinelöytöä, jotka olivat luettelointivaiheessa eksyneet väärin materiaalien joukkoon. Yksi esinelöytöjen joukkoon luetteloitu rauta (:30) paljastui vasta röntgenkuivissa kuonaksi, eikä sitä ole siirretty esinelöytöluettelosta kuoniin.

Löydöistä piit, kvartsit, kuona, luut, palanut savi ja tiilenkappaleet talletettiin yksiköittäin, yleensä 0,5 x 0,5 m suuruissa karttakoordinaatiston mukaisissa ruuduissa, joissain tapauksissa pelkästään yksikön tarkkuudella. Kaikki metallilöydöt, keramiikat, lasit ja kiviesineet pyrittiin mittaamaan paikalleen takymetrillä. Kaivettu maa tarkistettiin seulomalla se 5 x 5 mm seulalla.

Kaikki vuoden 2013 metallilöydöt on röntgenkuvattu Kansallismuseon konservointilaitoksella. Kuparilejeeringeistä valmistetut löydöt on konservoitu, samoin osa rautalöydöistä. Rautalöytöjen konservoinnista on vastannut FM Piia Klaavu ja FM Anna Hyppönen, pronssilöytöjen FM Leena Tomanterä.

Esinelöydöt on luetteloitu ensin alueen, sitten yksikön, materiaalin ja lopulta ruudun perusteella. Poikkeuksena ovat neljä alueen 17 metallilöytöä (:1-4), jotka on luetteloitu heti löytöluettelon alkuun, sillä ne toimitettiin kesäkuussa suoraan kentältä konservointilaitokselle. Lisäksi esinelöytöluettelon lopusta, löytökokonaisuuden viimeisiltä alanumeroilta löytyy yksi rautanaula (:599) ja yksi pii (:600) alueelta 13, sekä yksi alueen 23 fajanssiastian pala (:598), jotka olivat eksyneet luettelointivaiheessa väärin löytömateriaalien joukkoon. Metallilöydöt on punnittu ja mitattu ennen konservointia, joten painot ja mitat saattavat hieman poiketa todellisuudesta. Esinelöydöistä on mitattu yleensä suurimmat halkaisijat tai oleellisiksi katsotut mitat. Nauloista on mitattu pituudet sekä kantojen halkaisijat. Niistä nauloista, joiden vartaat ovat taipuneet, on pyritty arvioimaan naulan pituus suorana.

Rahalöytöjä tehtiin tänä vuonna yksi alueelta 23 yksiköstä Y23-1. Raha (:133) on Kustaa Vaasan aikainen fyrk vuodelta 1529.

Kuparilejeeringeistä valmistettuja esineitä tai niiden katkelmia löytyi tänä vuonna muutamia. Mielenkiintoisimpia löytöjä ovat alueen 17 kellarirakenteeseen liittyvästä yksikön Y17-56 nelikulmainen pronssihela (:1), joka on todennäköisesti nahkahihnan päästä, sekä yksikön Y17-65 kehäsoljen katkelma (:2). Hela on tehty kahdesta 1 mm paksuisesta pronssilevystä, joiden välissä on säilyneenä nahkaa. Ehjän pään nurkissa on mahdollisesti pronssiniitit ja toinen pää on murtunut ilmeisesti niitinreiän kohdalta. Soljen kehä on murtunut soljen neulan kiinnikelenkin kohdalta ja sen pinnalla oli löydettyä hieman kangasjäänteitä. Näiden lisäksi alueelta 17 profiilipalkista yksiköstä Y17-35 löytyi pronssinen sormus (:74), joka on murtunut ja murtuneet päät ovat taipuneet päällekkäin niin, että sormuksen muoto on painunut soikeaksi. Sormuksen sisäpinta on suora, ulkopinta kupera ja sormuksen reunoja kiertävät urat. Alueelta 13 yksiköstä Y13-33 löytyi yksi ohut, reunoilta murtunut pronssihela (:9). Helan keskellä on reikä ja sitä kiertää mahdollisesti kukka-aiheinen reliefikoristelu. Myös alueelta 23 löytyi muutamia pronssiheloja. Pintakerroksesta talletettiin mahdollinen kirjan sulkija tms (:103). Esineessä on suorakulmainen kehä, jonka toiselta pitkältä sivulta pronssilevy jatkuu kehää ohuempana ja suppilomuotoisena kaventuen katkeamiskohtaan saakka. Murtumakohdasta esine on mahdollisesti ollut taivutettu koukkumaisesti. Suppilonmuotoisen kavennuksen yläreunassa toisessa nurkassa on pyöreä niitinreikä, toisessa nurkassa katkennut pyöreä niitti ja keskellä suorakulmionmuotoinen reikä. Ulkoneman vastaisella sivulla kehässä näkyy röntgenkuvissa kierteisiä uria. Yksiköstä Y23-1 löytyi pyöreä pronssihela (:134), jonka yksi reuna on taittunut kaksinkerroin. Helan keskellä on nelikulmainen niitinreikä ja alapinnalla esinettä halkoo kohoura. Reunat helassa ovat hiukan muuta levyä paksummat. Myös kuopan KU23-5 täytöstä Y23-6 löytyi pronssilevyn katkelma (:207), joka on osittain taivutettu kaksinkerroin. Tämän levyn läpi menee pyöreäkantainen niitti. Kyseessä saattaisi olla astian paikka.

Lyijy- tai tinalöytöjä tuli tänä vuonna vain yksi alueen 23 pintakerroksesta Y23-0. Kyseessä on todennäköisesti kangaspakan sinetti (:104), joka muodostuu kahdesta päällekkäin asetetusta pyöreästä lyijy- tai tinallevystä. Kappaleen reunat on taivutettu hiukan alaspäin ja ne

Pronssihela tai -sulkija (:103). Kuva GH.

ovat osittain murtuneet. Alapinnan keskellä on pyöreä, tasapäinen uloke. Levyjen keskellä esinettä halkoo matala, suora porras.

Suurin osa Mankbystä talletetuista metallilöydöistä oli rautanauvoja tai niiden vartaiden katkelmia, joita löytyi kaikilta kaivausalueilta. Tavallisten taottujen naulojen ohella erityyppisiä hevosenkengännauloja on Mankbyn aineistossa ollut kaikkina vuosina suhteellisen paljon. Hevosenkengännauloissa on yleensä joko sienenmuotoinen tai kolmionmuotoinen pää, mutta joukossa on myös jääkengännauloja, joissa pää on ristinmuotoinen tai toiseen suuntaan vinoneliön, toiseen suuntaan ristin tai kolmion muotoinen. Osassa nau-loista vartaat ovat taipuneet koukkumaisesti, mikä saattaisi viitata vanhan tyylliseen hevosen kengitykseen niin, että naulan koko vartaan ylimääräinen osa on pyritty lyömään takaisin kavioon katkaisematta sitä. Osassa nauloista vartaat ovat hyvin suorina, mikä taas saattaa johtua siitä, että ne ovat joko käyttämättömiä tai suoristuneet kun hevosenkenkää on irrotettu. (Wallander 1998: 226–227.) Rombinmuotoisia ison niitin priikkoja löytyi tänä vuonna yksi (:50) alueelta 13 yksiköstä Y13-75. Lisäksi alueelta 17 yksiköstä Y17-66 löytyi todella isokantainen niitti tai naula (:101).

Mankbyn rautalöytöjen joukossa veitset ovat olleet naulojen jälkeen tunnistetuin esineryhmä, mutta tänä vuonna veitsiä ei löytynyt. Työkaluja sen sijaan löytöainesitöön kuuluu enemmänkin. Yksi näistä on mahdollisesti pora (:62) alueelta 13 yksiköstä Y13-93. Sen terä on melko pitkä, varrasmainen, poikkileikkaukseltaan nelikulmainen ja siinä näkyy röntgenkuivissa kierteet. Terän päässä levennys, johon kahva on todennäköisesti kiinnitetty. Alueelta 17 yksiköstä Y17-62 löytyi mahdollisesti puuntyöstössä käytetty kavahöylä (:88, vrt Goodall 2011: 38-39). Kaarevasti taipuneen terän päissä on poikkileikkaukseltaan nelikulmaiset, varrasmaiset ruodot, jotka lähtevät hiukan terän hamaraosan alapuolelta. Merkittävä löytö Mankbystä on myös rautainen lapionterä (:4). Se paljastui esiin viimeisinä kaivauspäivinä alueen 17 kellarirakenteen seinämästä yksiköstä Y17-70. Terä on pahoin korrodoitunut, muodoltaan kaareva. Se koostuu kahdesta päällekkäin asetetusta rautalevystä niin, että sen yläreunassa on vako, johon lapion puuosa on työnnetty. Lapionterän toisessa päässä on niitti ja toisessa niitin reikä, jotka liittyvät terän kiinnittämiseen puuosaan.

Mankbystä tuttuja löytöjä edellisvuosilta ovat erilaiset soljet. Tänä vuonna alueen 23 pintakerroksesta löytyi pieni, neliönmuotoinen rautasolki (:110). Soljen kehä on taivutettu poikkileikkaukseltaan nelikulmaisesta rautavartaasta, jossa kaksi vastakkaista sivua ovat hiukan paksumpia ja leveämpiä. Soljen neula on myös poikkileikkaukseltaan nelikulmainen ja litteä. Sen toinen pää on kierretty yhden leveämmän sivun ympäri ja korrodoitunut kiinni lähelle soljen nurkkaa. Toinen neulan pää on taivutettu loivan S:n muotoisesti vastakkaisen sivun päälle. Samasta yksiköstä löytyi mahdollisesti jyrävä soljen neula (:116). Alueen 13 yksiköstä Y13-58 talletettiin myös pieni esine, joka voisi olla ovaalinmuotoinen rautasolki (:42). Valitettavasti esineen toinen lyhyt sivu on korrodoitunut niin, ettei kiinnityssysteemistä saa tarkkaa kuvaa. Soljen kehä on taivutettu poikkileikkaukseltaan nelikulmaisesta, litteästä vartaasta, joka kapenee toisella sivulla.

Solkien ohella erilaiset hevösvarusteet ovat myös tulleet tutuiksi Mankbyn ensimmäisistä kaivausvuosista lähtien kertyneen aineiston joukossa. Tänä vuonna alueelta 13 yksiköstä Y13-80 löytyi poikkileikkaukseltaan nelikulmaisesta rautalevystä U:n muotoon taivutetun kannuksen katkelma (:58). Sen molemmat päät ovat murtuneet, toinen taitoksen kohdalta, toinen hiukan pidemmältä kannuksen sivulta. Keskellä kannusta on pyöreä korrodoitunut kohta, jossa kannuksen pyörä tai piikki on ollut kiinni. Kannuksessa on viisi niitinreikää 25 mm etäisyydellä toisistaan. Alueelta 17 yksiköstä Y17-6 löytyi kahteen osaan hajonnut, pieni rautaesineen katkelma (:67), joka voisi olla kannuksesta peräisin. Sen toinen pää muistuttaa simpukamaista klipsiä. Klipsistä lähtee varras, joka vaikuttaisi kulkevan rautaisen kehän läpi. Vartaan loppupää on taivutettu lähes kaksinkerroin kohti kehää.

Mahdollisia rautaheloja löytyi kaksi alueelta 23 yksiköstä Y23-1. Toinen (:137) on pitkänmallinen rautalevy, jonka toinen lyhyt pää on viistoon leikattu, toinen murtunut nelikulmaisen niitinreian kohdalta. Esine vaikuttaa kärsineen hiukan kuumuudessa. Toinen (:140) on samanlainen, mutta viistoon leikatun pään sijaan sen toinen lyhyt pää on kaareva. Kaikilta kaivausalueilta löytyi myös rautalevyn katkelmia, jotka saattaisivat

olla jonkinlaista heloitusta, mutta niissä merkkejä niiteistä ei ole säilynyt. Alueelta 13 löytyi kaksi kaarevapäistä, hiukan pitkänmallista levynkatkelmaa, toinen yksiköstä Y13-44 (:14) ja toinen yksiköstä Y13-67 (:45). Alueen 17 löytöihin kuuluu kaksi samanlaista pahoin korrodoitunutta levyä, joissa kaksi pitkää sivua ja yksi lyhyt sivu ovat suorina, toiset lyhyet sivut vaikuttaisivat viistoon leikatuilta. Toinen (:62) näistä löytyi yksiköstä Y17-62 ja toinen (:98) yksiköstä Y17-65. Alueen 23 kaikki rautalevyn katkelmat löytyivät yksiköstä Y23-1. Muissa Y23-1:n levyissä on vain suorina reunoja (:135, :149 ja :151), mutta yksi (:152) on pitkänmallinen rautalevy, jonka toinen lyhyt pää pyöreä, toinen murtunut.

Tunnistamattomia esineitä tai niiden katkelmia löytyi muutamia. Alueelta 13 talletettiin kiilanmuotoinen, pinnoilta halkeillut ja pahoin korrodoitunut kappale (:13), jonka poikkileikkaus on nelikulmainen, leveämpi pää pyöreähkö. Alueelta 17 yksiköstä Y17-65 löytyi pahoin korrodoitunut nelikulmainen, hiukan koveran kupera raudankappale (:99). Kellarirakenteen pohjakerroksista yksiköstä Y17-66 löytynyt toistaiseksi tunnistamaton rautaesine (:3) vaikuttaa myös hyvin mielenkiintoiselta. Esine on pahoin korrodoitunut, mutta röntgenkuvien perusteella kyseessä on kaksi ristikkäin asetettua varrasta. Toinen varras kapenee toista päätä kohden ja sen poikkileikkaus on mahdollisesti ovaalinmuotoinen. Alueelta 23 löytyi tunnistamattomia rautoja hiukan enemmän. Pintakerroksesta Y23-0 talletettiin melko jyrkäv, poikkileikkaukseltaan nelikulmainen varrasmainen rauta (:117), joka on taivutettu kaarevaksi. Esineen toinen pää on litistetty kolmionmuotoiseksi ja sen toisesta nurkasta lähtee ohuempi varrasmainen uloke, joka on katkennut. Y23-1:n löytöihin kuuluu poikkileikkaukseltaan pyöreä, tasapaksu varras (:139), jonka päässä suorakulmainen taitos. Taitettu osa esineessä on poikkileikkaukseltaan nelikulmainen. Yksiköstä Y23-1 löytyi myös poikkileikkaukseltaan nelikulmainen varras (:145), joka kapenee toiseen päähän kiilamaisesti ja litistyy puolesta välistä toista päätä kohden. Vartaan pinnalla vaikuttaisi olevan painanteita puusta tms. Yksiköstä Y23-2 talletettiin pieni pyöreästä rautavartaasta taivutettu rengas (:199), joka tosin saattaa olla keskiaikaa nuorempi. Esine voisi olla kankaassa tms olleen reiän vahvike.

Keramiikkalöydöt olivat tänä vuonna melko vähäisiä, mutta löytöaineistoon kuuluu yksi hieno pala (:91) kivisavikannun reunasta. Palassa on myös säilynyt osa kahvaa. Kahvan muodon perusteella voisi epäillä, että pala on samasta astiasta kuin viime vuoden kahvan katkelma (KM 39160:43) ja reunapalat (KM 39160:42 ja :68), jotka löytyivät alueelta 9. Tämän vuoden löytö on alueen 17 kellarirakenteesta yksiköstä Y17-62. Kyseessä lienee Siegburgissa valmistettu kannu, jonka ajoitus menee 1300–1550-luvuille. Tätä selkeästi nuorempi, 1600-1700-luvulle ajoittuva, mutta hyvin mielenkiintoinen löytö on alueelta 23 yksiköstä Y23-8 löytynyt fajanssi-astian kylkipala. Palan massa on melko pehmeä, väriltään hiukan kellertävä. Palassa on kulmikas profilointi, jonka vieressä kummallakin pinnalla on lasitteen päällä mustaa ainesta, jolla rikkoutunut astia on ilmeisesti korjattu. Palan pinnoilla on tinalasitus ja sen ulkopinnalla on myös sinistä geometristä maalauskoristelua.

Punasaviastian paloja löytyi tänä vuonna ainoastaan alueelta 23. Paloja on yhteensä 22, joista neljä (:119-121) löytyi yksiköstä Y23-0, neljätoista (:165-178) yksiköstä Y23-1 ja neljä yksiköstä Y23-2 (:202-204). Näissä yksiköissä materiaali on melko sekoittunutta ja ajoittuu keskiajalta modernille ajalle saakka. Siksi punasaviaineisto on melko hankalaa, eikä fragmentaarista paloista voi täysin varmasti sanoa, mille aikakaudelle ne kuuluvat ja mistä ne kertovat. Astiatyypeistä edustettuna ovat ainakin pata ja mahdollisesti vati, muuten astiatyyppejä on ollut hankala määrittää. Helpoiten tunnistettava löytö on yksikön Y23-2 kovapolttainen, karkeasekoitteinen punasavipadan jalka (:204), joka on melko ohut, muodoltaan kartiomainen. Jalan pää on tasainen ja hiukan nokeentunut. Vadin paloista selkein on Y23-1:stä löytynyt pala (:171) pohjan reunasta. Astian pohjan reuna on pyöreä ja ulospäin profiloitu. Ulkopinta on huonosti säilynyt, mutta astian kyljessä on vaalean savilietteen ja lyijylasitteen jäämiä. Samasta yksiköstä löytyi myös toinen pala (:165) todennäköisesti punasavivadin pohjasta, mutta se on edellistä palaa karkeasekoitteisempi. Palan sisäpinnalla on kirkkaan lyijylasitteen jäämiä ja ulkopinnalla ohuita kaarevia dreijausuria. Astioiden reunapaloja löytyi vain kaksi pintakerroksesta Y23-0. Toisen palan (:119) reuna on sisäänpäin profiloitu, osittain murtunut. Sisäpinnalla on hyppymäinen, matala profilointi ja vaalean savilietteen jäämiä. Lyijylasitettua ulkopintaa

on säilynyt vain hiukan. Toisessa palassa (:121) reuna on pyöreä, ulospäin profiloitu ja sen päällä on vaalean savilietteen jäämiä. Sisäpintaa palassa ei ole säilynyt, ulkopinta on hyvin huonokuntoinen ja kulunut. Loput punasaviastioiden paloista ovat kylkipaloja. Suurimmalla osasta paloista on sisä- tai ulkopinnalla lyijylasitteen jäämiä, melko moni paloista on nokeentunut tai mahdollisesti kärsinyt tulessa ja kulunut hyvin huonokuntoisiksi. Parissa palassa (:167 ja :202) on boluskoristelua. Massat ovat melko tiiviitä, osassa vaaleampia ja osassa tummempia tiilenpunaisia. Myös sekoitteiden karkeus hiukan vaihtelee.

Kellarin täyttömaasta löytynyt Siegburgissa valmistetun kivilavikannun sirpale (:91). Kuva GH.

Edellisvuosina Mankbystä on löytynyt useita paloja Itämerenkeramiikaksi määriteltyjä

astiansirpaleita erityisesti alueelta 17. Tänä vuonna alueen 17 kellarirakenteen yksiköstä Y17-62 löytyi mahdollinen itämerenkeramiikaksi luokiteltavan harmaasaviastian reunapala (:92). Palan massa on melko huokoinen, väriltään harmaa ja nokeentunut ja siinä on karkea sekoite, jossa mukana mm kiillettä. Reuna on melko paksu 17 mm leveydeltä, jonka jälkeen ulkopinnalla on porrasmainen profilointi, jossa astian kylki ohenee. Reuna on päältä melko suora, sileäksi hankautunut ja nokeentunut. Myös astian sisäpinta on sileä ja nokeentunut, ulkopinnalla reunaa kiertävät ohuet dreijausurat. Samankaltaisia paloja ei Mankbyn edellisvuosilta tunneta. Myös alueen 23 pintakerroksesta löytyi pieni karkeasekoitteinen savenkappale (:123), joka voisi olla itämerenkeramiikkaa. Sen massa on melko huokoinen, väriltään tummanharmaa. Sekoitteen palassa on mm. kiillettä. Pintoja ei säilynyt, minkä takia tunnistus on hankalaa.

Siitä huolimatta, että kaivaminen pyrittiin aina pysäyttämään esihistoriallisiin kerroksiin tultaessa, on Mankbystä kertynyt myös melko runsas esihistoriallisten keramiikka-astianpalojen kokoelma vuosien varrella. Mankbyn esihistoriallinen keramiikka-aineisto sisältää kaiken kaikkiaan hyvin erilaisia ja mahdollisesti myös eriaikaisia paloja. Palojen massat vaihtelevat melko tiiviistä erittäin huokoiseen ja sekoitteena on käytetty ainakin orgaanista ainesta, kiillettä ja maasälpää. Paloissa vaikuttaisi olevan melko paljon silotettuja ja naarmutettuja pintoja sekä punertavaa maalausta. Myös nokeentuneita pintoja ja karstaa on jonkin verran. Koristeluna on käytetty lisäksi ainakin kuoppia, uria, tekstiilipainannetta sekä nuorapainanteita. Edellisten vuosien palojen perusteella Mankbyn keramiikkatyytit vaikuttavat lähinnä ajoittuvan varhaismetallikaudelle tai roomalaiselle rautakaudelle n. 1000 eKr-500 jKr (Lavento, pers. comm. 2010). Esihistoriallista keramiikkaa on edellisvuosina löytynyt Mankbystä lähinnä alarinteen itäisiltä kaivausalueilta. Tänä vuonna mahdollisia esihistoriallisten keramiikka-astioiden paloja löytyi vain alueelta 13, jossa tutkittiin alimpia historiallisen ajan kerroksia. Kaikki palat ovat melko epämääräisiä kylkipaloja. Niitä löytyi yksiköstä Y13-44 (:15) ja Y13-57 (:31-34). Yksikön Y13-44 löytö (:15) on pinnoiltaan hyvin epätasainen ja sen sisäpinta on hiukan tummunut ja kuplinut, pinnalla saattaa olla karstaa. Kyseessä voi olla kuonaantunut savenkappale. Yksikön Y13-57 löydöt ovat kaikki nokeentuneita. Yhden palan (:31) pinnalla on ehkä karstaa ja ristikkäistä tekstiilipainannetta. Myös yhdestä ruudusta löytyneissä, hyvin epämääräisissä paloissa (:32) on nokeen-

tuneilla pinnoilla ohuita uria, mahdollisesti naarmutusta tai tekstiilipainannetta. Yhdessä palassa (:34) on toisella pinnalla neljä kaarevaa painannetta.

Muutamia muitakin savilöytöjä luettelointiin Mankbystä tänä vuonna. Toinen on kalotinmuotoinen savenkappale (:81) alueen 17 kellarirakenteen yksiköstä Y17-56. Kappaleen kupera pinta on sileä, hiukan punertava ja sen reunaa kiertää matala ura. Alapinta on suora ja röpelöinen, yläpintaa vaaleampi ja sillä on tummia läiskiä. Ilmeisesti kyseessä geologinen muodostuma, jollaisia kuitenkin löytyy asuinpaikoilta, kuten Ruotsista Nyköpingistä ja Vantaalta Mårtensbystä. Myös Mankbystä tällaisia tunnetaan myös aiemmilta vuosilta. Siksi niiden on oletettu jotenkin liittyvän ihmisten toimintaan. Uudempi löytö sen sijaan on liitu-piipun varrenkatkelma (:122) alueen 23 pintakerroksesta Y23-0. Piipunkatkelma ajoittune 1700-luvulle.

Lasilöytöjä ei tämän vuoden aineistoon paljon kuulu. Suurin osa lasinsirpaleista on alueelta 23 ja ne ovat niin fragmentaarisia, että niitä on mahdoton yhdistää keskiajan Mankbyn kylään ja siksi lähes kaikki luettelointiin poistettavien löytöjen joukkoon. Alueen 23 aineistosta varsinaiseen löytöluetteloon jätettiin yksi pintakerroksesta löytynyt pala vaaleanvihreää ikkunalasia (:124), jossa on mahdollisesti kaksi suoraksi nyrihittyä reunaa. Lisäksi yksikön Y23-1 löydöstä säästettiin kuumuudessa deformatunut ja sulanut pala vaaleanvihreää, ohutta lasia (:179) sekä diagnostinen pala 1800-luvulle ajoittuvan lasipullon pohjasta (:180). Kesän vanhimpia lasilöytöjä ovat alueen 17 profiilipalkista ja kellarirakenteesta löytyneet lasipikarin sirpaleet. Profiilipalkista yksiköstä Y17-6 löytyi pala pikarin suun reunasta (:69). Lasin massa on vaaleanvihreää ja pinnat ovat muuttuneet sameiksi. Suun reuna on pyöreä ja suu on ulospäin aukeava. Astian suun halkaisija on ollut noin 100 mm. Yksikön Y17-56 löydöstä toinen (:79) on tummaksi deformatunut ja sen ulkopinnalla on pyöreä nyppy. Toinen (:80) taas näyttää miltei uudelta, se on väriltään vaaleanvihreä ja massassa on pieniä ilmakuplia. Kaikki kolme kuuluvat 1300-1400-lukujen böömiläiseen lasinvalmistustraditioon.

Mahdollisia hiomia tai niiden katkelmiksi tulkittuja kiviä löytyi tänä vuonna 9 kappaletta, joten melko paljon suhteessa muuhun löytömäärään. Erikoisempi mahdollinen hioin (:5) löytyi alueen 13 yksiköstä Y13-30. Kyseessä on litteä harmaagraniitin kappale, jossa toinen suora pinta saattaisi olla hiottu ja sillä on kaksi melko syvää viiltojälkeä V:n muodossa. Yksiköstä Y13-44 löytyi kaksi hiekkakiven kappaletta (:16), joissa on yhden hiotun tuntuiset pinnat. Toinen kappaleista on muodoltaan pyöreä ja litteä, ehkä työstetty sellaiseksi. Muut hioimet vaikuttaisivat olevan liuskekiveä. Alueelta 13 löytyi vielä yksiköstä Y13-76 yksi pieni pitkänmallinen liuskekiven katkelma (:53), jossa on kaksi sileää, mahdollisesti hiottua pintaa. Alueen 17 kaikki hioimet (:70-72) löytyivät profiilipalkista yksiköstä Y17-6 melko pieneltä alueelta. Ne ovat pitkänmallisia ja niissä kaikissa on useampi hioutunut pinta. Yhdessä (:70) kummatkin päät ovat murtuneet, yhdessä (:71) toinen pää on talttamainen, toinen ehkä katkaistu ja kolmannessa (:72) on pitkä viiltoura. Myös alueelta 23 löytyi yksiköstä Y23-0 yksi pitkänmallinen, poikkileikkaukseltaan nelikulmainen kivi (:125), jonka pinnat ovat hiotun tuntuiset. Kiven toinen lyhyt pää on suora ja katkaistun tuntuinen, toinen pää litteämpi ja murtunut. Lisäksi yksiköstä Y23-2 löytyi nelikulmainen, litteä hioimen katkelma (:205), jonka suora pinta on hiotun tuntuinen.

Kaivauksilta löytyi yksi mahdollisesti kiviesineestä murtunut katkelma (:82) alueelta 17 yksiköstä Y17-56. Kappaleessa ehjä, lähes suorakulmainen pyöreä reuna ja sen ehjä pinta on hiotun tuntuinen. Alueelta 23

Kivikirveen teelmän katkelma (:181) alueelta 23. Kuva GH.

yksiköstä Y23-1 löytyi myös selkeä esihistoriallisen kivikirveen puolikas (:181). Kirves on katkennut sen keskelle poratun pyöreän reiän kohdalta. Muoto on puikulamainen ja esineen sivut ovat työstetyn tuntuisia, mutta muuten melko karkeatekoinen. Kyseessä saattaa olla kirveen teelmä, joka on murtunut kesken valmistuksen.

Piitä löytyi yllättävän paljon suhteessa kesän muuhun löytömäärään. Alueelta 13 löytyi 26 iskosta, joista viisi on yksiköstä Y13-41 (:8-11), viisi (:17-21) yksiköstä Y13-44, kaksi (:25 ja 26) yksiköstä Y13-48, kaksi (:27) yksiköstä Y13-54, yksi (:35) yksiköstä Y13-57, yksi (:43) yksiköstä Y13-58, yksi (:47) yksiköstä Y13-67, yksi (:600) yksiköstä Y13-68, yksi (:51) yksiköstä Y13-75, kaksi (:54 ja 55) yksiköstä Y13-76, yksi (:57) yksiköstä Y13-78, kaksi (:59 ja 60) yksiköstä Y13-82, yksi (:63) yksiköstä Y13-101 ja yksi (:64) yksiköstä Y13-116. Alueen 13 piiaineisto on siis jakautunut hyvin laajalle alueelle ja eri yksiköihin. Alueen piit ovat suurimmaksi osaksi palaneita, mikä on melko luonnollista, sillä esimerkiksi alueen saviaineisto vaikuttaa olevan pitkälti kuumuudessa kärsinyttä ja kuonaantunutta savea on sieltä paljon. Alueelta 17 löytyi tänä vuonna yksi palamaton pii (:73) profiilipalkin yksiköstä Y17-6. Loput piit ovat kellarirakenteen yksiköistä, joista yksi palanut pii (:83) löytyi yksiköstä Y17-56, kolme palanutta ja kaksi palamatonta piitä (:93-97) yksiköstä Y17-62 ja palanut sekä palamaton pii (:102) yksiköstä Y17-66. Alueelta 23 löytyi neljä piitä (:126-128) pintakerroksesta Y23-0, joista vain yksi on palanut, ja yhdeksän (:182-189) yksiköstä Y23-1, joista viisi on palaneita.

Kvartsia talletettiin tänäkin vuonna Mankbystä jonkin verran. Sen katsottiin liittyvän lähinnä esihistorialliseen asuinpaikkaan keskiaikaisten kerrosten alla, tosin myös tulen sytytyksessä kvartsia on voitu myöhemmillä ajoilla käyttää. Esihistorialliseen toimintaan viittaisi kuitenkin se, että kvartsia löytyy Mankbystä eniten niiltä alueilta, joilta esihistoriallista keramiikkaakin löytyy. Edellisvuoden tapaan tänä vuonna tutkimus keskittyi pitkälti ylärinteen kaivausalueille, joilta esihistoriallista aineistoa ei ole paljon löytynyt, mikä näkyy myös kvartsilöytöjen määrässä. Suurin osa talletetuista kvartseista on melko epämääräisiä, eivätkä välttämättä iskoksia lainkaan. Alueelta 13 kvartsia talletettiin yksi (:22) yksiköstä Y13-44, kuusi (:36-41) yksiköstä Y13-57 ja yksi (:49) yksiköstä Y13-69. Yksiköistä Y13-44 ja Y13-57 löytyi myös mahdollista esihistoriallista keramiikkaa, minkä takia mahdolliset kvartsi-iskokset sopisivat näiden yksiköiden löytöaineistoon. Alueelta 17 mahdollisia kvartsi-iskoksia talletettiin vain profiilipalkista Y17-0:sta kolme kappaletta (:65 ja 66) ja Y17-61:stä yksi (:84). Alueen 23 pintakerroksesta talletettiin kolme kvartsia (:129-131), yksiköstä Y23-1 kahdeksan kvartsia (:190-195) ja yksi kvartsi (:212) yksiköstä Y23-8. Esihistoriallisiin kerroksiin alueiden 17 ja 23 kvartseja on hankala yhdistää, ne vaikuttavat olevan lähinnä sekoittuneista yksiköistä.

Erikoisimpia löytöjä tänä vuonna olivat alueelta 13 yksiköstä Y13-74 ja alueelta 17 kellarirakenteen alimmista kerroksista (Y17-62, Y17-65 ja Y17-66) löytyneet hyvin hauraat simpukan kuoren puolikkaat. Simpukoita ei lueteloitu Kansallismuseon päänumeron alle, sillä todennäköisesti ne eivät säily

Huonokuntoinen simpukankuori, luultavasti Mankin- tai Gumbölenjoesta pyydetyn raakun eli helmisipukan kuori. Kuva GH.

huonon kuntosaa takia kovin pitkiä aikoja, mutta niistä tehtiin erillinen luettelo. Kuvat simpukoista näytettiin Ilmari Valovirralle, joka suurella todennäköisyydellä määritteli ne jokihelmisimpukoiden eli raakkujen kuoriksi. Raakut ovat kiehtoneet ihmisiä helmen takia. Valovirran mukaan simpukan kuoret asuinpaikoilla selittyvät esimerkiksi sillä, että ns. merkkiraakkujen avaaminen hoidettiin usein päivän lopulla viimeisenä työnä ja niitä saatettiin tuoda joelta kotiin. Jos kotona oli kanoja, niille syötettiin näiden simpukoiden kuorimurskaa kalkin lisäämiseksi ja munien kuoren paksuuden kasvattamiseksi. (sähköpostiviesti 20.3.2014).

Kaikilta kaivausalueelta löytyi myös hieman kalkkikiveä, jota luetteloiitiin esinelöytöjen joukkoon näytteinä. Alueelta 13 sitä löytyi pieniä paloja (:61) yksiköstä Y13-82. Alueelta 17 profiilipalkista yksiköstä Y17-35 talletettiin yksi kalkkikiven pala ja alueelta 23 kalkkikiveä talletettiin yksiköstä Y23-1 (:196-198) muutamia paloja. Lisäksi alueelta 23 talletettiin näytteenä muutamia isompia laastinpaloja (:209) yksiköstä Y23-7.

Kaivauksilla luetteloiitiin tänä vuonna yhteensä hiukan alle 2800 g kuonaa, josta suurin osa on kuonaantunutta savea alueelta 13. Rautakuonaa löytyi tänä vuonna hyvin vähän. Suurimmat kuonamäärät tulivat alueen 13 yksiköistä Y13-30, jossa kuonaantunutta savea oli noin 460 g, yksiköstä Y13-33, jossa sitä oli 450 g ja yksiköstä Y13-63, jossa sitä oli 440 g. Nämä kaikki ovat uunirakenteisiin R13-1 ja R13-43 liittyviä savisia yksiköitä, mikä selittää myös kuonaantuneen saven määrää. Myös viime vuonna suurin osa alueen 13 kuonasta oli kuonaantunutta savea yksiköstä Y13-33. Näiden yksiköiden palanut savi on kokonaisuudessaan juoksettuneen oloista ja hiukan kuplinutta, vain selkeästi kuonaantuneet palat on luetteloiitu kuonien joukkoon. Yhteensä alueelta 13 löytyi kuonaantunutta savea noin 2 200 g, rautakuonaa vain muutaman palan verran, eli noin 84 g, yksiköistä Y13-57, Y13-61 ja Y13-78. Lisäksi alueelta 13 löytyi muutamia muruja hyvin huokoista kuonaa yksiköstä Y13-41. Yksiköstä Y13-63 otettiin talteen myös jauhoksi murentunutta, tummaa ainesta, joka saattaisi olla haurasta kuonaa, mutta se hajosi hienoksi hiekaksi pussissa, eikä löytöä siksi lopulta säästetty. Alueelta 17 rautakuonaa löytyi ainoastaan muutama pala profiilipalkista, yhteensä painoltaan 20 g. Yksiköistä Y17-62, Y17-63 ja Y17-6 kuonaantunutta savea löytyi reilun 40 g verran. Alueen 23 kuoniin kuuluu noin 90 g rautakuonaa yksiköistä Y23-0, Y23-1 ja Y23-2 ja 50 g kuonaantunutta savea yksiköstä Y23-1. Yhdessä kuonaantuneessa savessa (:274) on hiukan erikoinen aaltoileva reuna, joten se voisi olla kuonaantunut kaakelin tai keramiikan kappale.

Palanutta savea kaivauksilla otettiin tänä vuonna talteen lähemmäs 36 000 g, josta informatiivisimmat palat eli reilu 8 200 g säästettiin. Tiiltä pussitettiin yhteensä hiukan yli 63 000 g, josta noin 6000 g säästettiin näytteeksi. Savet ja tiilet on luetteloiitu sekaisin yhteen luetteloon, sillä osasta materiaalia on hankala erottaa, onko kyseessä palanut savi vai tiilen kappale.

Alueelta 13 löytyi tänä vuonna noin 25 000 g palanutta savea. Suurin osa on edellisvuoden tapaan pieneltä alueelta uunirakenteeseen R13-1 liittyvästä yksiköstä Y13-33:sta eli lähes 6 800 g, samaan rakenteeseen liittyy myös savinen yksikkö Y13-30:stä, josta pussitettiin tänä vuonna noin 990 g savea. Myös uunirakenteeseen R13-43 liittyneestä savisesta yksiköstä Y13-63 tuli paljon palanutta savea, jota poimittiin kentältä talteen yli 5 200 g. Yksiköstä Y13-44 löytyi savea reilu 2 100 g, mutta yksikkö on selkeästi edellä mainittuja yksiköitä laajempi ja saviaineisto on melko tasaisesti levinnyt kaivettuihin ruutuihin. Samankaltaisesti aineisto on jakautunut yksikössä Y13-57, josta savea löytyi reilu 1 600 g. Lisäksi alueella 13 on muita pienempiä yksiköitä, joista savea tuli paikoin runsaastikin pieneltä alueelta yksikköön liittyvistä erillisistä savianomaliosta tai muista keskittymistä. Suurimmaksi osaksi alueen 13 saviaineisto tuntuu olevan melko kovaksi palanutta. Erityisesti yksiköiden Y13-30, Y13-33, Y13-61 ja Y13-63 palanut savi on selvästi ollut hyvin kovassa kuumuudessa ja osittain ainakin pinnoilta tiilenpunaiseksi palanutta, joskus jopa tummanharmaaksi nokeentunutta. Lisäksi palaneet savet olivat osittain juoksettuneita, jopa hieman kuonaantuneita, toisinaan pinnat ovat halkeilleet kuumuudessa. Selkeästi kuonaantuneet savet luetteloiitiin kuitenkin edellisvuoden tapaan kuonien joukkoon. Suurin osa tämän vuoden kuonasta onkin kuonaantunutta savea. Alueen 13 savista löytyi myös erilaisia painautuneita pintoja tasaisista kaareviin erityisesti edellämainituista, uunirakenteisiin R13-1 ja R13-43 liittyvistä yksiköistä. Liedenperustuksen R13-43:n (Y13-63) savet olivat selkeästi paikalleen palaneita. Niissä erityisen mielenkiintoisia ovat puupainanteet, eli savi on ollut painautuneena

jonkinlaista puurakennetta vasten. Osassa savista on kasvipainanteita lähinnä korsista ja siemenistä sekä muutamia mahdollisia oksa- ja sormipainanteita. Selkeää tiiltä alueelta 13 löytyi vain muutamia muruja eli reilu 60 g yksiköistä Y13-41, Y13-67 ja Y13-77. Tosin edellisvuosina alueen savet ovat osittain palaneet hyvin tiilenpunaisiksi ja koviksi, osittain alueella taas on ollut huonopolttoista tiiltä, joten paloista on hankala erottaa, kummasta on kyse.

Alueelta 17 palanutta savea löytyi alle 6 700 g, sillä kovin paljon alueella ei tänä vuonna kaivettu ja tutkitun kellarirakenteen savisimmat yksiköt kaivettiin pois jo edellisvuonna. Tiiltä pussitettiin reilut 200 g, joka kaikki löytyi poiskaivetusta profiilipalkista yksiköistä Y17-0, Y17-6 ja Y17-61. Eniten palanutta savea, eli lähes 1 500 g, sisältyi profiilipalkista ja tason puhdistuksessa pois kaivettuun yksikköön 17-35, joka muutoin oli kaivettu jo viime vuonna. Kuten edellisvuonna yksikön Y17-35 (ja saman yksikön Y9-47) savissa, myös tämän vuoden Y17-35:n savissa on runsaasti erilaisia painautuneita pintoja suorista kaareviin ja aaltoileviin. Savia talletettaessa oli huomattavissa, että ne olivat painautuneet ainakin osittain kellarirakenteen reuna- ja pohjakiviä vasten, mistä pinnat ovat saaneet muotonsa. Osalla palojen pinnoilla vaikuttaisi olevan vaaleaa savilietettä tms. Y17-35:n savissa on myös erilaisia kasvipainanteita korsista, oksista ja siemenistä. Savissa on myös jonkin verran pieniä kiviä tai hiekkaa sekoittuneena massaan. Osittain Y17-35 savet ovat kuumuudessa juoksettuneen oloisia. Suurin osa alueen 17 savista löytyi tänä vuonna laaja-alaisimmasta yksiköstä Y17-56, eli yhteensä reilu 3 500 g. Myös tämän yksikön savissa vaikuttaisi olevan runsaasti painautuneita ja tasaisia pintoja sekä erityisesti korsi- ja oksapainanteita, mukana on myös muutama puupainanne. Palojen massat hiukan vaihtelevat, mutta suurimmaksi osaksi alueen 17 saviaineisto tuntuu olevan melko kovaksi palanutta.

Alueelta 23 palanutta savea talletettiin reilu 3 800 g ja tiiltä lähes 63 000 g. Lisäksi pintaturpeen poiston yhteydessä kerroksesta Y23-0 löytyi pieniä muruja tiiltä tai palanutta savea, jota ei lapioidessa talletettu. Myös yksikössä Y23-1 oli muutama resenteiksi tulkittu kokonainen tiili, jotka piirrettiin karttaan, mutta niitä ei punnittu tai tutkittu sen paremmin, vaan poistettiin jo kentällä. Selkeää palanutta savea alueella 23 on hyvin vähän ja osa palaneeksi saveksi tulkitusta aineistosta saattaa hyvinkin olla huonopolttoista tiiltä. Jonkin verran aineistoon kuitenkin kuuluu selkeitä savia, joista osa vaikuttaa hiukan juoksettuneilta ja osa on painautunut esimerkiksi puuta tms vasten. Myös kasvipainanteita savista löytyy jonkin verran. Alueen 23 tiiliaineisto on hyvin runsas sisältäen sekä kovapolttoista, karkeasekoitteista tiiltä että huonopolttoisempaakin tiiltä. Osa tiilenkappaleista on kuumuudessa halkeilleita, lähes kuonaantuneita. Melkein 26 000 g tiiltä on yksiköstä Y23-7 ja 10 000 g yksiköstä Y23-8, eikä näissä vaikuttanut paljon olevan palanutta savea. Yksiköstä Y23-1 on myös lähes 23 000 g tiiltä, mutta se ulottuu paljon yksiköitä Y23-7 ja Y23-8 laajemmalle alueelle ja siinä on myös palanutta savea mukana enemmän. Muun löytöaineiston perusteella yksikössä Y23-1 saattaa olla keskiajalta modernille ajalle ajoittuvaa aineistoa, yksiköistä Y23-7 ja Y23-8 ei selkeitä keskiaikaisia löytöjä ole lainkaan. Siksi kovin paljon sekoittuneesta savi- ja tiilimassasta ei ole katsottu tänä vuonna säästämisen arvoiseksi.

6. OSTEOLOGINEN ANALYYSI

Hanna Kivikero

Vuoden 2013 ostoeloginen aineisto koostui 825 fragmentista, joiden yhteispaino oli 726 grammaa. Aineistoon kuului vuonna 2013 esiin tulleiden luiden lisäksi myös joitain palaneita luita vuoden 2012 kaivauksilta. Lajijakauma oli nisäkkäiden osalta edellisvuosien kaltainen, pääosan luista ollessa peräisin naudasta, lamppaasta tai vuohesta ja siasta. Nisäkkäiden lisäksi aineistossa oli kanalinnun ja suuren sorsalinnun luuta, ja kaloista hauen ja särkikalan luita.

Luiden murtumapintojen ja ympäristön vaikutuksen perusteella luut ovat olleet ilmastolle alttiina pidemmän aikaa. Luiden pintarakenne oli 98 % tapauksista vaurioitunut ja luissa olevat murtumapinnat olivat

tulleet niihin luiden ollessa maassa. Suuresta eroitumisesta kertoo myös se, että pääosa säilyneistä luista oli hampaita.

Palaneet luut olivat fragmentoituneita, luista 84 % oli alle 2 cm kokoisia ja loput 16 % 2–5 cm väliltä. Näistä luista 96 % oli palanut yli 1000°C lämpötilassa. Luiden joukossa oli yksi lampaan tai vuohen luu, joka oli kuulunut alle 3-vuotiaalle yksilölle ja yksi alle 3,5-vuotiaan sian luu.

7. MAKROFOSSIILITUTKIMUS

Mia Lempiäinen

Espoon Mankbystä tutkittiin vuoden 2013 kaivauksilla 21 näytettä, joista poimittiin yhteensä 286 kasvijäännettä. Määritettyjä jäänteitä on 276 kappaletta. Kasvijäänteitä, jotka ovat hiiltyneitä ja kuulunevat samaan aikaan muun arkeologisen aineiston kanssa ovat: viljelykasvit 106 kappaletta, vanhojen peltojen rikkaruohot 16 kpl, luonnon hyötykasvit 2 kpl, kulttuuririkkaruohot 27 kpl, keto-, niitty- ja kalliokasvit 8 kappaletta sekä kosteikkokasvit 4 kpl ja puiden jäänteet 24 kpl. Viljelykasveista eniten esiintyy ruista: 52 jyvää, ohraa: 11 jyvää ja 43 jyvää, joiden määrittäminen lajitasolle ei ole mahdollista.

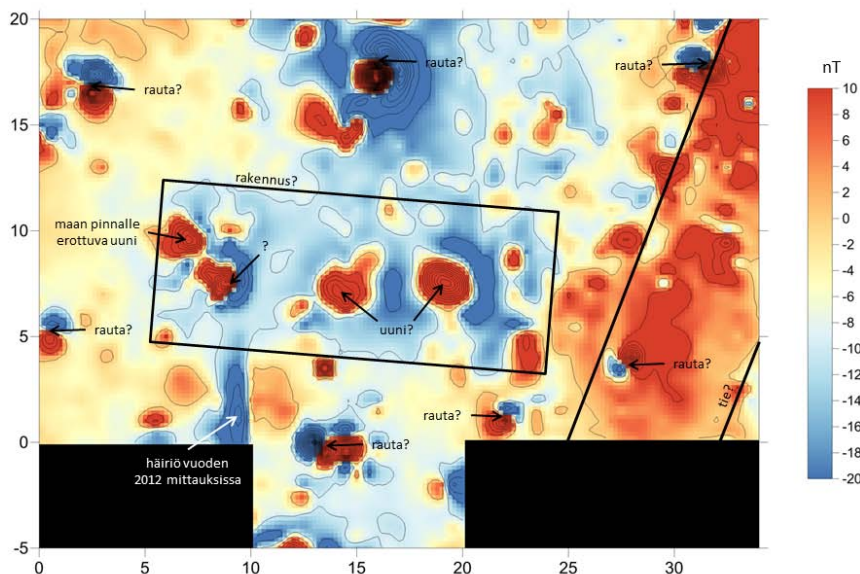
Jos otetaan huomioon vain hiiltyneet kasvijäänteet, niin eniten kasvijäänteitä löytyi yksiköstä 17-63 (näyte 7) sekä yksiköstä 13-44 (näyte 3) ja yksiköstä 13-200 (näyte 26). Jyviä löytyi eniten kellarirakennuksessa 25 olleesta yksiköstä Y17-63.

Osa näytteistä oli jyvien tai siementen osalta täysin tyhjiä, mutta sen sijaan niistä löytyi runsas määrä hiiltyneitä kuusen neulasten murusia ja katkelmia, näitä ovat näyte 2 (Y13-61) sekä näyte 25 (Y13-120).

8. MAGNETOMETRIMITTAUKSET

Wesa Perttola

Magnetometrimittauksia jatkettiin Mankbyn kylätontilla vuonna 2012 mitatusta alueesta kohti itää. Mittaukset suoritettiin 2.-3.5.2013 ja niistä vastasivat Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen "Arkeologisen dokumentoinnin perusteet"-kurssin opiskelijat yliopisto-opettaja Wesa Perttolan johdolla. Tutkimuksia täydennettiin vielä toisella mittauskerralla 24.6.2013. Mittauslaitteistona käytettiin Scintrex Envi CS-ce-

Maatutkaustulosten tulkinta.

siumhöyrymagnetometriä vertikaalisessa gradiometrimoodissa: sensoreiden välimatka toisistaan oli 1 m ja alempi sensori kulki noin 30–40 cm korkeudella maan pinnasta. Mittauslinjojen väli oli 50 cm ja mittaukset linjalla tehtiin myöskin 50 cm välien. 2013 mitattiin n. 530 m² suuruinen alue, yhteensä kohteella on mitattu 730 m².

Jo vuoden 2012 mittausten perusteella oli uumoiltu, että maan pinnalle näkyvän uunin (kuvassa noin koordinaateissa P=10, I=7) ympärillä saattaisi erottua rakennus matalana negatiivisena anomaliana. Uusien mittauksien perusteella tulkinta saa tukea: sille löytyi myös itäseinä ja sen sisällä näyttäisi olevan kaksi muutakin mahdollista uunirakennelmaa. Mahdollinen rakennus on kooltaan noin 18 x 7 m. Rakennuksen itäpuolella on laajempi positiivinen anomalia, joka voisi aiheutua tienpohjasta. Lisäksi aineistossa erottuu useita todennäköisiä rautaesineitä. Ilmiöiden tulkinta on alustava ja vaatii tuekseen vielä kaivausvahvistuksia.

9. YHTEENVETO

Espoon Mankby oli suurehko keskiaikainen kylä, jonka asukkaat joutuivat jättämään talonsa, kun Espoon kuninkaankartano perustettiin vuonna 1556. Pääosa kylästä liitettiin uuteen kuninkaankartanoon. Vanhalla kylätontilla ei enää 1500-luvun jälkeen ole ollut raskasta maankäyttöä tai rakentamista.

Mankbyn vuonna 2004 löytynyt kylätontti muodostaa poikkeuksellisen hyvin säilyneen keskiaikaisen muinaisjäännösalueen. Tämän vuoksi Espoon kaupunki suunnittelee paikalle arkeologista puistoa. Alueelta on dokumentoitu yli 20 maanpinnalle erottuvaa keskiaikaista rakennuksenperustusta.

Vuonna 2008 Espoon kaupunki vietti 550-vuotisjuhlia. Kaupunginmuseo valitsi juhluvuoden päänäyttelyksi teeman "Kylä – keskiaikaa Itämeren rannoilla". Näyttelyyn liittyen Mankbyn kylätonttia kartoitettiin keväällä 2007 ja kahtena seuraavana vuonna paikalla järjestettiin tutkimus- ja yleisökaivaus. Tämä osoitautui kaikin puolin onnistuneeksi hankkeeksi, minkä vuoksi Mankby valittiin vuonna 2010 monivuotisen tutkimusprojektin kohteeksi. Vuonna 2013 kenttätöitä tehtiin noin neljän viikon ajan alkukesällä. Alueella tehtiin myös mittauksia magnometrillä.

Kylätontin yläosassa eli länsilaidalla jatkettiin alueilla 13 ja 17 rakennuksen 13 ja sen alla olevien vanhempien rakennusten (mm. rakennus 23, 24, 25 ja 26) tutkimuksia. Ylimpänä ollut suuri riihenperustus (rakennus 13) oli varsinaisesti tutkittu jo aiempina vuosina. Sen alla oli rakennusrivi, joka koostui kahdesta tulisijallisesta rakennusta (23 ja 24), niiden välissä olevasta huonetilasta (rakennus 26) ja kellarista (rakennus 25). Kyse on paritupamaisesta rakennuksesta, jonka molemmissa päissä on tupa ja niiden välissä eteinen tai muu kylmä huonetila. Eteläisemmän tuvan vieressä on kivikellari, jonka pohjalta voitiin erottaa likamaan peittämä kulkutila ja seiniä kiertävä hylly- tms. ala. Vastaavaa rakennuskokonaisuutta ei aiemmin ole löytynyt maaseudun keskiaikaisilta kylätonteilta Suomessa.

Myöhäiskeskiaikaisen paritupakokonaisuuden alta löytyi kaksi vanhempaa rakennusvaihetta. Molemmissa oli tulisijana uunin sijaan liesi. Toinen rakennuksista on ollut pienten nurkkakivien varaan perustettu hirsirakennus, toisen rakennuksen yksityiskohtia ei lieden ohella juuri ollut säilynyt.

Parituparakennuksen alta ja itäpuolelta löytyi muutama pitkänomainen kaivanto, mutta niiden funktio on yhä epävarma.

Kylätontin kaakkoisosasta löytyi iso kivillä täytetty kuoppa, mahdollinen kaivo. Sen loppuun kaivamiseen ei ollut mahdollisuuksia kesän 2013 aikana.

Mankbystä löytyi kesän 2013 kaivauksissa melko runsas ja monipuolinen esineistö, vaikka löytöjen määrä jäikin monia edellisvuosia pienemmäksi. Vuoden 2013 löytöjen joukossa oli jälleen mm. keskiaikaista keramiikkaa – sekä kivitavaraa että Itämeren keramiikkaa – ja lasipikarien palasia. Metallilöydöistä hienoimpia

ovat mm. kehäsolki ja keskiaikainen lapionterä sekä erilaiset pronssihelat. Sen sijaan keskiaikaa varaisempaa esihistoriallista keramiikkaa löytyi nyt selvästi aiempia vuosia vähemmän.

Vuoden 2013 luuaineisto jäi useita aiempia vuosia vähäisemmäksi. Vuonna 2013 löytyi pääasiassa vai hampaita sekä palanutta luuta – sekä Mankbyn kylän aikaa myöhäisempi resentti kuoppa, johon oli haudattu nauta ja hevonen. Makrofossiilianalyysissa kylätontin kulttuurikerroksista löytyi mm. hiiltyneitä ohran ja rukiin jyviä sekä joukko pähkinän kuoria.

Espoon Mankbyn kylätonttia on tutkittu joka kesä vuodesta 2007 vuoteen 2013. Helsingin yliopiston ja Espoon kaupunginmuseon yhteisten tutkimushankkeiden kenttätöitä saatiin kesällä 2013 vietyä suunnitelmien mukaisesti päätökseen. Kaikki kesken olleet vanhat tutkimusalueet saatiin keskiaikaisten kerrosten osalta kaivettua loppuun. Suuri osa kylän eteläpäästä on nyt saatu tutkittua kaivauksin. Kaivettu alue on yhteensä 555 m². Vuonna 2014 tutkimuksissa keskitytään kenttätöiden sijaan seitsemän vuoden aikana kertyneen aineiston analysointiin ja julkaisemiseen.

Mankbyn kylätontti, tutkitut rakennuksenperustukset ja muut rakenteet sekä kaivauksissa talletettu löytöaineisto muodostavat yhdessä merkittävän osan maaseudun talonpoikaisasutusta koskevasta arkeologisesta tutkimusaineistosta Suomessa. Mankbyn arvoa nostaa se, että kylätontti muodostaa yhtenäisen ja poikkeuksellisen hyvin säilyneen kokonaisuuden. Lisäksi sitä on päästy tutkimaan systemaattisesti ja suunnitelmallisesti vuosina 2007–2013. Tämän ansiosta Mankbyn tutkimuksissa on kertynyt runsaasti tieteellisesti merkittäviä tuloksia.

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Ian H Goodaal: Ironwork in Medieval Britain. An Archaeological Study. London 2011.

Anders Wallander: Hästmundering. Eketorp-III. Den medeltida befästningen på Öland. Artefakterna. 212-228. Motala 1998.

SÄHKÖPOSTIT JA SUULLISET TIEDONANNOT

Mika Lavento, Helsingin yliopisto, suullinen tiedonanto 7.2.2010.

Ilmari Valovirta, sähköpostiviesti 20.3.2014.